

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

**Vývoj role předsednictví v ES/EU na
příkladu Francie**

Autor: Martina Šutová

Vedoucí práce: Ing. Zbyněk Dubský, Ph.D.

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci *Vývoj role předsednictví ES/EU na příkladu Francie* vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 22. 5. 2009

podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych především poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Ing. Zbyňkovi Dubskému, Ph.D. za odborné vedení při psaní této práce a za věcné připomínky k jejímu obsahu. Dále bych chtěla poděkovat svoji rodině za trpělivost a podporu při psaní této práce.

OBSAH

Obsah	4
Úvod	6
I. Teoretické vymezení a funkce předsednictví.....	8
1. Evropská Rada, Rada EU	8
2. Předsednictví a jeho obecné principy	8
3. Funkce předsednictví	10
3.1 Předsednictví jako administrátor a manažer Rady EU	11
3.2 Předsednictví jako reprezentant	12
3.3 Předsednictví jako vyjednávač	15
3.4 Předsednictví jako autor politických priorit	17
3.5 Předsednictví jako obhájce národních zájmů	18
4. Změny ve výkonu předsednictví po přijetí Lisabonské smlouvy	19
II. Vývoj priorit francouzského předsednictví (1959 – 1971)	20
1. Předsednictví po přijetí Římských smluv	21
2. 60. léta – evropská politika Charlese de Gaulle	22
2.1 Předsednictví 1959 – krize ESUO	23
2.2 Předsednictví 1962 – Politická unie	25
2.3 První de Gaullovo veto vstupu Velké Británie do Společenství (1963)	27
2.4 Předsednictví 1965 – Krize „prázdné židle“	29
2.5 Druhé de Gaullovo veto vstupu Velké Británie do Společenství	33
III. Vývoj priorit francouzského předsednictví (1974 – 2000)	36
1. Role předsednictví v 70. letech	37
2. Francouzské předsednictví 1974 (2. pololetí) – vytvoření Evropské rady	38
3. Francouzské předsednictví 1979 (1. pololetí) – Evropský měnový systém, přímé volby do EP	40
4. Role předsednictví v 80. letech	42
5. Francouzské předsednictví 1984 (1. pololetí) – otevření vyjednávání o přístup Španělska a Portugalska, rozpočet, Evropa občanů	43
6. Francouzské předsednictví 1989 (2. pololetí) – volný pohyb osob, politické změny ve střední a východní Evropě, sociální dimenze	44
7. Role předsednictví po přijetí Maastrichtské smlouvy	46
8. Francouzské předsednictví 1995 (1. pololetí) - přípravy rozšíření, měnová unie, vnější vztahy EU	47
9. Francouzské předsednictví 2000 (2. pololetí) – Smlouva z Nice, Charta základních práv Unie, evropská sociální agenda	49
IV. Francouzské předsednictví 2008.....	53
1. Gruzínská krize	53
2. Finanční krize	54
3. Energie a životní prostředí	55
4. Imigrační politika	56
5. Zahraniční vztahy a Evropská politika bezpečnosti a obrany	57
6. Společná zemědělská politika	58

7. Lisabonská smlouva.....	58
Závěr	61
Literatura.....	64
Příloha 1.....	68
<i>Tabulky</i>	<i>68</i>
Příloha 2.....	70
1. Jednací řád Rady, 2006.....	70
2. Lisabonská smlouva.....	71

ÚVOD

Předsednictví Evropské unie představuje v poslední době jedno z nejdiskutovanějších politických témat. O to více, že právě v tomto pololetí EU předsedá Česká republika. Existují zastánci předsednictví, pro něž je předsednictví důležitým nástrojem prosazování zájmů jednotlivých členských zemí EU a ovlivňování činnosti a chodu celé EU. Jsou samozřejmě i odpůrci, kteří tvrdí, že jde o pouhou „hru na demokracii“, nemající žádné významné výsledky. Předsednictví, jeho pravomoci a funkce se během let vyvíjely až dospěly do současné podoby. Dnes je předsednictví tvůrcem priorit, který udává směr vývoje Unie během šesti měsíců svého mandátu. Nejedná se pouze o administrativu Unie – během šesti měsíců reprezentuje stát Unii navenek, zároveň zastupuje Radu při jednání s ostatními orgány EU, vyjednává s nimi a snaží se o dosažení kompromisu.

Silná předsednictví mohou dát další impuls evropskému vývoji i vývoji mezinárodních vztahů. Bezesporu nejvýznamnějším předsednictvím poslední doby, které ukázalo, že tato instituce opravdu má možnost měnit situaci v EU podle toho, kdo jí předsedá, bylo francouzské předsednictví z druhého pololetí roku 2008. Ale i předešlá francouzská předsednictví se vyznačovala silným postavením ve Společenství tohoto zakládajícího státu. Jak se tedy pravomoci a funkce předsednictví vyvíjely v průběhu formování evropské integrace a jakým směrem se vyvíjely priority již zmiňované Francie, která předsedala Evropským společenstvím a EU již dvanáctkrát?

Francie byla iniciátorem a zakládajícím členem Evropských společenství. Zároveň je velmi významným státem v evropském i světovém kontextu, bývalou světovou velmocí a dodnes silným politickým hráčem. Právě proto, že byla velmi výrazná, především politicky, v průběhu evropského sjednocování, je příhodné sledovat vývoj role předsednictví právě na ní, na jejích prioritách a následném prosazování jejích cílů.

Cílem této práce je tedy zanalyzovat role a funkce předsednictví a zároveň ukázat vývoj jeho významu a pravomocí na příkladu Francie v kontextu jejích dvanácti předsednictví. Vzhledem k rozsahu bakalářské práce ale není možné věnovat se každému předsednictví do úplných detailů. Proto bylo potřeba toto téma zúžit na základní charakteristiky a nejdůležitější body jednotlivých předsednictví. I přesto bylo nakonec nevyhnutelné překročit daný rozsah vzhledem k nutnosti sledovat dvě linie výzkumu a to vlastní úlohy předsednictví a Francii v kontextu historie předsednictví a nutnosti zpracovat velké množství faktografických údajů.

První kapitola pojednává o obecných principech institutu předsednictví, druhá a třetí kapitola se zabývá francouzskými předsednictvími od roku 1959 po rok 2000 v kontextu vývoje integračního procesu. První část je věnovaná období Charlese de Gaulla, který byl bezesporu nejvýraznější postavou evropské integrace v 60. letech, jeho politice „Evropy národů“ a pojetí další integrace na mezivládní úrovni. Tato kapitola není rozdělena na jednotlivá předsednictví – je to způsobeno tím, že role předsednictví v tomto období nebyla natolik silná a de Gaulle se ve svých iniciativách a významných rozhodnutích neomezoval na období prvních francouzských předsednictví. Druhá část již je rozdělena na jednotlivá předsednictví, což je možné především díky tomu, že od roku 1979 jsou dostupné Závěry rady, které jednotlivá předsednictví shrnují. V této části jsou vyzdvíženy jednotlivé charakteristiky francouzského předsednictví, které lze v tomto období sledovat. Poslední kapitola je pak věnovaná předsednictví z druhého pololetí roku 2008, jednoho z nejsilnějších předsednictví vůbec pod taktovkou prezidenta Sarkozyho, a jeho ohodnocení v evropském kontextu.

Jelikož se jedná o zcela specifický problém v evropském integračním procesu, není zatím k dispozici v českém prostředí velké množství publikací, které by se přímo předsednictvím zabývaly. Existuje řada publikací, které se zabývají Evropskou unií jako celkem, a ze kterých je tedy možné čerpat informace i o předsednictví. Významným zdrojem informací je publikace od P. Kanioka, která je zaměřena jen na předsednictví, s názvem „Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí“. Dále pak kniha od autorů P. Fialy a M. Pitrové „Evropská unie“, která také obsahuje část pojednávající o předsednictví. Co se týče francouzského předsednictví a vůbec francouzského pohledu na vývoj evropské integrace, je velmi užitečnou publikací kniha od P. Gerbeta „Budování Evropy“, která vyšla v českém překladu. Existuje také řada internetových zdrojů, jako např. www.euroskop.cz nebo www.europa.eu, které poskytují obecné informace a jsou zde k dispozici právě zmíněné Závěry rady od roku 1978 až po současnost. Portál www.ena.lu se zabývá historií evropské integrace a nabízí řadu dobových dokumentů, které se staly významným zdrojem pro tuto bakalářskou práci.

I. TEORETICKÉ VYMEZENÍ A FUNKCE PŘEDSEDNICTVÍ

1. Evropská Rada, Rada EU

Pro výkon předsednictví jsou klíčové dva orgány – Evropská Rada a Rada EU. Evropská rada je politicky nejvyšším orgánem EU. Nejedná se přímo o instituci, ale o summity na nejvyšší úrovni, tj. o schůzky politických představitelů členských států (předsedové vlád, prezidenti). Dle P. Kanioka je „vůdčí silou EU a zárukou základní politické shody mezi členskými státy“.¹ Řeší aktuální otázky, demonstruje jednotu a zájmy EU, vytváří vodítka a impulsy pro další instituce EU a hlavně vyhledává nová témata pro integrační proces. Je tak nepřímým iniciátorem toho, co bude v unii projednáváno.²

Rada EU je institucí unie a sjednocuje ministry jednotlivých resortů. Jejím hlavním úkolem je přijímání sekundární administrativy, zajištění koordinace obecných hospodářských politik, vymezuje a provádí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, uzavírá mezinárodní smlouvy, koordinuje činnost členských států a spolupodílí se na přijímání rozpočtu. Činnost Rady EU je založená na třech principech: národnostní hledisko (tj. rovné zastoupení všech států, bez ohledu na jejich velikost, vliv či ekonomickou sílu), odbornost (danou otázkou projednávají kompetentní ministři, Rada se schází podle sektorů) a princip politického mandátu (zástupci zemí mají od své vlády právo přijímat relevantní a závazná rozhodnutí, „povinnost vysílat na zasedání Rady zmocněné zástupce je zakotvena v základní legislativě EU“³).

2. Předsednictví a jeho obecné principy

Předsednictvím je nazývaná skutečnost, že každých šest měsíců EU předsedá jedna z jejich členských zemí. Každý rok se tak v roli předsedy EU vystřídají dvě země. „Předsednictví není jen běžnou administrativní funkcí - naopak, je jedním z nejdůležitějších nástrojů pro prosazování zájmů jednotlivých členských zemí EU a pro ovlivňování činnosti a chodu celé Evropské unie. Proto se země pravidelně v předsedání střídají, aby měly všechny stejnou možnost usměrňovat vývoj unie podle vlastní představy.“⁴ Střídání jednotlivých států ve funkci předsedy je závazně stanoveno již v zakládajících smlouvách (Smlouva o EHS), vychází tedy z primárního práva. Tento tzv. rotační princip zaručuje střídání úřadu po půl roce a je tak výrazem rovnosti členských států.

¹ Lacina, L., Kaniok, P.: Minimum o předsednictví. Eurion, Ministerstvo vnitra ČR, 2008

² Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 177

³ Lacina, L., Kaniok, P.: Minimum o předsednictví. Eurion, Ministerstvo vnitra ČR, 2008

⁴ Co je to předsednictví? www.euroskop.cz [17. 5. 2009]

Princip rotace předsednictví je tedy zakotven již v primárním právu, přesněji ve Smlouvě o založení ESUO (čl. 27 Smlouvy). V tomto článku je předsednictví definováno jako tříměsíční úřad, ve kterém se členské státy střídají podle vzestupného abecedního pořadí. Rotační abecední princip byl převzat i pro Společenství vzniklá Římskými smlouvami EHS a EURATOM, které ale předsednictví rozšířily na dobu šesti měsíců. V roce 1965 Slučovací smlouva model rotačního předsednictví definitivně ukotvila.⁵

Postupně se ale od abecedního pořadí ustoupilo. Důvodů pro to bylo několik: např. rozšiřovací vlny, které toto pořadí značně deformovaly. Zakládající Nizozemsko bylo např. v první polovině 70. let 20. stol. odsunuto a nově příchozí Dánsko se stalo předsedajícím státem několik měsíců po vstupu do Společenství.⁶ Později v 80. letech 20. stol. došlo k úpravě abecedního pořadí tak, „aby při sudém počtu členských zemí jeden stát nepředsedal stále v jedné polovině roku“.⁷ V roce 1993 došlo k další úpravě, kdy se pořadí změnilo tak, aby země, které předsedaly v první polovině roku převzaly předsednický mandát v polovině druhé. Bylo to především z toho důvodu, že práce evropských institucí v první polovině roku se značně liší od té v druhé polovině roku. Stát, který předsedá v druhé polovině roku totiž začíná své předsednictví během letních prázdnin. V této polovině se také sestavuje a schvaluje rozpočet. Konečně na summitu Evropské Rady v prosinci 1993 byl přijat nový systém, který stanovil harmonogram předsednictví do roku 2003, a který opustil dosavadní abecední pořadí. Nové pořadí bylo sestaveno na základě čtyř zásad:

1. adaptace nových členských států – první z nových členů (v tomto případě šlo o Rakousko, které mělo přistoupit k 1. 1. 1995) bude předsedat až 3 roky po přistoupení
2. střídání menších a větších států tak, aby institut trojky vždy zahrnoval alespoň jeden větší stát
3. alternace nových a dlouholetých členských států EU
4. alternace států neutrálních a naopak států aktivních v zahraniční politice, v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky⁸

Tato Rada také schválila možnost, že pokud členský stát požádá o odložení termínu svého předsednictví a Rada jeho návrh schválí jednomyslně, může vykonávat předsednictví v jiném než ve schváleném období. Rozhodnutím Rady z roku 2007 došlo k zohlednění

⁵ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 38

⁶ Tamtéž, str. 39

⁷ Tamtéž

⁸ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 181

přistoupení dvou nových členů – Bulharska a Rumunska. Nové pořadí, do kterého byly zahrnuty i nové členské státy po rozšíření z roku 2004 a 2007, platí od 1. 1. 2007 (viz. Tabulka 2, Příloha 1). Stanovené pořadí není závazné jen pro určení období výkonu funkce jednotlivých předsednictví, ale slouží také k sestavení zasedacího pořádku při jednáních Rady EU, bývá také závazné pro pořadí, ve kterém probíhá hlasování a určují se podle něj některé protokolární zvyklosti, jako např. vyvěšování vlajek při akcích předsednictví.

Dalším principem, který vymezuje předsednictví je princip nestrannosti. Tento princip není ukotven v zakládajících smlouvách jako předešlý, ale od předsednické země se automaticky očekává, že bude úřad vykonávat v zájmu Unie a ne podle svých národních priorit.⁹ Princip nestrannosti nebyl od počátku zakotven v primárním právu i proto, že v počátcích integrace jej nebylo potřeba. Je třeba si také uvědomit ekonomický charakter ESUO, který důraz na (ne)strannost předsednictví neproblematizoval. Potřeba nestrannosti mandátu předsednictví se objevila až v době prvních politických krizí ve Společenství a poté v období, kdy předsednictví začalo vykonávat zahraničně politické funkce. Otázkou i nadále zůstává, zda je možné nestrannost považovat za princip výkonu předsednictví, a zda-li je vůbec v praxi možné, aby předsedající stát, který je zároveň členem Rady a hlasuje při jejích zasedáních, může být nestranným, když jde i o jeho zájmy. Tolerováno není zřetelné favorizování vlastní pozice, jinak lze jen těžko popřít, že předsednictví je účastníkem vyjednávání, jehož záměrem je dosáhnout přijatelné většiny.¹⁰

3. Funkce předsednictví

Funkce, které dnes předsednictví vykonávají, nejsou dané. Jednotlivé funkce vznikaly ad hoc, tedy podle momentální potřeby a situace ve Společenství. Tento fakt můžeme brát jako důkaz toho, že funkce a pravomoci předsednictví, takové jaké jsou dnes, nebyly ukotveny ve smlouvách hned od počátku a předsednictví jako takové nemělo jasné vymezení tak jako ostatní instituce Společenství.

Funkcí předsednictví je hned několik. P. Kaniok ve své knize vymezuje tyto funkce: předsednictví jako administrátor a manažer Rady EU, předsednictví jako reprezentant Rady EU, předsednictví jako vyjednávající, předsednictví jako autor politických priorit a

⁹ Lacina, L., Kaniok, P.: Minimum o předsednictví. Eurion, Ministerstvo vnitra ČR, 2008

¹⁰ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 41-42

předsednictví jako obhájce národních zájmů¹¹. Existují samozřejmě i jiná členění a autoři se liší v důrazu, který na jednotlivé funkce dávají, ale až na některé menší obměny jsou tyto funkce těmi nejdůležitějšími. Jednotlivá předsednictví se pak liší tím, na kterou funkci kladou větší důraz, nebo naopak jestli uplatňují všechny funkce rovnoměrně. Silnější předsednictví dávají přednost komplikovaným tématům a jsou výrazná především v reprezentaci EU navenek. Naopak předsednictví menších států upřednostňují vyváženost všech funkcí a politicky citlivá témata nechávají stranou.

3.1 Předsednictví jako administrátor a manažer Rady EU

Administrace a řízení zasedání Rady představuje nejstarší funkci předsednictví. Jde zároveň o funkci klíčovou – podle připravenosti a úspěšnosti předsedajícího státu v této oblasti je následně předsednictví hodnoceno. Bezproblémové a dobře vedené jednání pak dává předpoklad pro úspěšné vyjednávání a prosazování priorit předsednictví.

Dříve šlo v této funkci čistě jen o přípravování oficiálních schůzek Rady, dnes jde ale o téměř 2000 akcí během šestiměsíčního předsednictví. Předsedající stát řídí práci celé Rady, včetně jí podřízených výborů a pracovních skupin, připravuje jednání Evropské Rady, organizuje jednání na svém území a připravuje několik doprovodných akcí na svém území i v Bruselu. Formální jednání Rady EU v Bruselu probíhají dle platného Jednacího řádu Rady EU¹² a v jejich organizaci se může předsedající stát spolehnout na pomoc Generálního sekretariátu Rady. Naproti tomu neformální jednání probíhající na území jednotlivých členských států oficiální jednací řád nemají, ani při jejich organizaci neasistuje Generální sekretariát, podobně je to i s doprovodnými akcemi.

V rámci této funkce je úkolem předsednictví reprezentovat Radu na vnitřním poli, v rámci EU. Předsednictví musí zajistit komunikaci mezi Radou a jejím Generálním sekretariátem, mezi Radou a Komisí, atd. Pokud tato komunikace nefunguje, není možné zorganizovat jednotlivá jednání tak, aby probíhala efektivně. Předsednictví zároveň funguje na několika úrovních – na úrovni představitelů vlád, na úrovni COREPER¹³ a ostatních pracovních skupin, i na úrovni velvyslanectví předsednické země v nečlenských zemích EU.¹⁴

¹¹ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008

¹² Rozhodnutí Rady ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. <http://eur-lex.europa.eu> [17. 5. 2009]

¹³ COREPER = „Comité des représentants permanents – Výbor stálých představitelů“, který se skládá ze zástupců velvyslanců členských zemí

¹⁴ Karlas, J.: Jak předsedat Evropské unii? Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2008, str. 18

Při přípravě formálních jednání je také nutné, aby předsedající stát připravoval program jednání s ohledem na to, jak jsou jednotlivé body projednávány na nižších úrovních rady. Rozhodující je proto COREPER, který musí projednat všechny legislativní body předtím, než se dostanou na jednací řád Rady. Program je tedy sestavován podle toho, které body již COREPER projednal. Ty, které projednává nebo teprve bude projednávat, musí být z programu vyřazeny. Úkolem předsednického státu v rámci COREPER je „rozdělit body jednání na A body, B body a tzv. falešné B body“¹⁵. Podle tohoto členění jsou A body, které již byly projednány na nižší úrovni a není tedy nutné o nich jednat na ministerské úrovni, B body naopak ministerskou debatu vyžadují a tzv. falešné B body, které byly projednány na nižší úrovni, ale vzhledem k jejich politické citlivosti je nutné, aby byly projednány i na úrovni ministerské.

Dle Jednacího řádu Rady (čl. 20, viz. Příloha 2) má předsednictví možnost určit počet členů delegací a stanovit pořadí a čas věnovaný jednotlivým bodům programu. Má také hlavní roli při organizaci hlasování. Předsednictví dále podepisuje akty schválené Radou EU a Evropským parlamentem, nebo akty, které schvaluje pouze Rada EU.

Jak již bylo zmíněno výše, důležitou roli hrají i neformální zasedání Rady EU na území členských států a doprovodné akce, které se konají jak v Bruselu, tak v předsednickém státě. Z hlediska organizace je vše ponecháno na daném státě. Neformální jednání mají volnější charakter a slouží spíše k tomu, aby předsedající stát počtem schůzek, jejich strukturací a záběrem ukázal míru důrazu kladenou na jednotlivá evropská témata. Kulturní doprovodné akce potom slouží k prezentaci tradic a historie předsednické země a dokreslují celkový dojem, který si delegáti o dané zemi udělají.

3.2 Předsednictví jako reprezentant

Tato funkce je druhou nejstarší a nejpropracovanější funkcí. Obsahuje „dvojí“ reprezentaci – předsednictví reprezentuje EU jako celek vůči třetím státům a mezinárodním organizacím, ale zároveň předsednictví zastupuje Radu vůči ostatním institucím Společenství (vůči Komisi a Parlamentu).

Reprezentace EU vůči třetím státům je jedním z hlavních úkolů předsednictví již od 70. let 20. stol., kdy byla ustavena Evropská politická spolupráce (dále EPS). Ta sice nebyla přímo součástí Společenství a členské státy se jí mohly účastnit dobrovolně, ale předsednická země vedla v daném období i EPS. Na předsednické zemi tak spočívala logistika i

¹⁵ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 53

programová příprava jednání. Tento systém se ale stal nedostačujícím pro velké státy Společenství. Na základě toho byl začátkem 80. let vytvořen systém trojky. Trojka je složená ze zástupců současného, minulého a budoucího předsednictví.¹⁶ Ustanovení trojky mělo „rozšířit možnosti a schopnosti předsednictví, zastupovat a hájit zájmy Společenství navenek bez ohledu na velikost a politickou váhu předsednického státu.“¹⁷ Přímo pro potřeby Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (dále SZBP) ji dále stanovila Smlouva o EU, přičemž do ní začlenila i reprezentanta Komise. Amsterodamská smlouva trojku pro SZBP pozměnila ještě dále, ta tak sestává ze zástupce předsednického státu (ministr zahraničních věcí), zástupce Komise (komisař pro vnější vztahy) a z Vysokého představitele pro SZBP. Toto sestavení má zajistit konzistenci „zahraniční politiky“ Společenství i při střídání předsednických zemí. Dnešní pořadí předsednictví bere při složení trojky, složené ze tří členských států, v úvahu zásady, které byly zmíněny dříve, a jednotlivé trojice států tak zajišťují vyváženost vztahů předsednictví vůči třetím zemím.¹⁸

Pozice předsednictví, co se týče zahraničních vztahů, je ale komplikovanější. Vychází to především z neúplné jednotnosti členských států v této oblasti, ale také z toho, že v jednotlivých oblastech vystupuje předsednictví odlišně. Obecně je předsednictví zodpovědné za věci týkající se SZBP, která má mezivládní charakter, na druhou stranu, co se týče prvního pilíře, zde má výlučné pravomoci Komise (např. oblast vnější obchodní politiky). I tak ale Komise „napomáhá předsednickému státu v rámci výkonu funkce vnější reprezentace prostřednictvím své sítě delegací po celém světě“.¹⁹ Předsednictví se v této roli dělí o kompetence s Vysokým představitelem pro SZBP, který je při výkonu své funkce odpovědným předsedajícím státu.²⁰ Vztah mezi nimi a jejich kompetence jsou spíše definovány vzájemnými osobními vztahy, v primárním právu zakotveny nejsou. Obecně platí, že menší státy využívají možností a schopností Vysokého představitele, naopak velké státy mají tendenci jeho vliv spíš oslabit.

Velikost státu spolu s jeho zahraničně politickou orientací a zkušenostmi jsou také hlavními faktory „úspěchu“ ve vyjednávání a prosazování věcí Společenství na mezinárodním

¹⁶ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 180

¹⁷ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 25

¹⁸ Dubský, Z.: Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu. Vysoká škola ekonomická. Praha 2006, str. 70

¹⁹ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 64

²⁰ Dále k funkci Vysokého představitele pro SZBP viz. Dubský, Z.: Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu. Vysoká škola ekonomická. Praha 2006

poli. Malá a nepříliš vlivná země, která ani nemá patřičné diplomatické zázemí a zkušenosti, může zahraniční politiku EU jen těžko ovlivňovat tak, jako např. Francie či Velká Británie.

V rámci meziinstitucionálních vztahů reprezentuje předsednictví Radu a zajišťuje komunikaci (včetně vyjednávání) mezi ní a ostatními institucemi, především v rámci vztahu Rady s Komisí a Parlamentem.

Rada a Komise se vzájemně doplňují co se týče vytváření legislativy, naopak v oblasti reprezentace, jak již bylo popsáno výše, si navzájem konkurují. Komise je zástupcem nadnárodních zájmů Společenství a na základě primárního práva hájí zájmy celého Společenství. Na druhou stranu předsednictví je reprezentantem národních států a působí na základě mezivládního charakteru. Konkurenční vztah se projevuje i v procesu schvalování zákonů – Komise je hlavním iniciátorem unijní legislativy a Rada spolu s Parlamentem legislativu schvalují, ale předsednictví na úrovni COREPER fakticky kontroluje osud předlohy. V tomto je tedy Rada a její předseda „nadřazený“ Komisi. Třetím problémem vztahu je již zmíněná reprezentace EU navenek. Je tedy zřejmé, že tyto vztahy mezi oběma institucemi mohou vést k řadě komplikací. Naproti tomu existuje i řada nástrojů, které spolupráci mezi těmito klíčovými orgány usnadňují. Půlroční program předsednictví se připravuje ve spolupráci s Komisí, člen Komise je přítomen na jednání jak Evropské Rady, tak všech stupňů Rady EU, Komise je také zapojená do rozhodovacích procesů týkajících se např. tvorby rozpočtu a víceletého finančního rámce. Ke konfliktům ve spolupráci Rady a Komise by mělo docházet co nejméně, přece jen jejich spolupráce, především v legislativním procesu, je nezbytně nutná pro fungování celého Společenství.²¹

Vztah Rady a Parlamentu je mladší a méně konfliktnější než ten s Komisí. Vyplývá to především ze skutečnosti, že pravomoci Parlamentu v minulosti nedávaly této instituci příliš silné postavení. To se změnilo až v 70. letech 20. stol., kdy Parlament získal pravomoc ovlivňovat rozpočet Společenství, a poté v 80. a 90. letech 20. stol., kdy se z Parlamentu stala pomocí Jednotného evropského aktu a Maastrichtské smlouvy instituce, která dostala právo spolupracovat a následně spolurozhodovat s Radou na přijímání legislativy. Rada, potažmo předsednictví, spolupracuje s Parlamentem v rámci schvalování legislativy. Předsednictví konzultuje s Parlamentem podobu nové normy a v případě neshody „předseda konečné fázi spolurozhodování procedury v dohodovacím výboru“.²² Na druhou stranu Parlament má také kontrolní roli nad předsednictvím. Předseda vlády předsedající země informuje Parlament na

²¹ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 67-68

²² Tamtéž, str.70

jeho plenárním zasedání o prioritách předsednictví a o výsledcích jednotlivých jednání Evropské rady. Jednotliví ministři předsednické země navštěvují parlamentní výbory ke konzultaci. Specifickou formou spolupráce je proces přijímání rozpočtu. Při vyjednávání o rozpočtu zastupuje předsednictví Radu EU, přičemž jedná s Parlamentem a Komisí. Tento tzv. trialog slouží ke koordinaci vzájemných postojů těchto institucí. Jednání před vlastním schvalováním slouží k tomu, aby se všechny strany dohodly a nedošlo tak k zablokování rozpočtového procesu. Předsednická země, jak již bylo řečeno, zastupuje Radu a musí vycházet z toho, na čem se celá Rada usnesla.

3.3 Předsednictví jako vyjednávač

Předsednictví tuto funkci postupně získávalo na úkor Komise, která ji plnila v počátcích integrace. Od 60. let 20. stol., kdy se zastavil další vývoj nadnárodních institucí, tuto funkci přebralo předsednictví. Úkolem vyjednávače je snaha dosáhnout přijatelného kompromisu v rámci Rady (tedy mezivládní jednání), kdy se předsednictví snaží dovést všechny členy k řešení vyhovující většině. Zároveň ale musí předsedající stát dosáhnout shody ve vztahu s ostatními institucemi EU (jednání mezi institucemi, především mezi Komisí, Radou a Parlamentem). K dosažení kompromisu má předsednictví možnost využít několika postupů k vyjednávání. Před jejich zaujetím však musí vyhodnotit následující faktory: „povahu tématu, reputaci předsednické země, potenciál alternativních mediátorů a politickou citlivost vyjednávané problematiky.“²³ Strategie při vyjednávání pak může být formou „silového vyjednávání, přizpůsobivého vyjednávání nebo věcného vyjednávání“²⁴. K tomu, aby mohlo předsednictví vyjednávat má k dispozici formální a neformální nástroje.

Formální nástroje jsou stanoveny v Jednacím řádu Rady od roku 2002. Fakt, že jednotlivé možnosti jednání a jeho přípravy a řízení se nacházejí v Jednacím řádu Rady, jasně naznačuje, jak důležitou roli hraje organizace a příprava jednání pro politické funkce předsednictví. Jednací řád tedy nabízí předsednictví tyto možnosti: omezení počtu členů delegace členského státu při jednání, určení pořadí projednávaných otázek při vyjednávání a určení času, který má být věnován každé z nich, možnost organizovat diskusi během jednání a určovat pořadí a délku vystoupení jednotlivých řečníků. Předsednictví také může žádat

²³ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 74

²⁴ Tamtéž, str. 75

delegace o zaslání písemného návrhu na změny a žádat delegace se stejnou pozicí k dané věci o předložení této pozice jen jednou národní delegací (viz. Příloha 2)²⁵.

Na druhou stranu neformální nástroje nejsou stanoveny v Jednacím řádu Rady, který naopak doporučuje předsednictví se těchto nástrojů vyvarovat. Jde o nástroje a postupy, které sice zjevně slouží k dosažení požadovaného kompromisu a jsou k tomuto účelu používány, ale vyvinuly se během historického vývoje Rady a nejsou nikde stanovené. Jejich použití „předpokládá znalost prostředí Rady EU, schopnost předvídat chování partnerů a sílu prosadit zvolené vyjednávací řešení.“²⁶ Neformální nástroje jsou využívány zejména většími a zkušenějšími státy (např. Francií, Německem nebo Velkou Británií). Mezi tyto nástroje patří především nezávazné indikativní hlasování, které slouží předsedajícímu státu k zjištění stanovisek jednotlivých delegací a tedy k zjištění, zda při skutečném hlasování bude možné dosáhnout kvalifikované většiny. Dalším nástrojem je tzv. kulatý stůl, kdy každá delegace vyjádří své stanovisko. Tento nástroj ale sloužil především v minulosti, dnes je principiálně zakázán Jednacím řádem, ale ve výjimečných situacích může být použit. Turné metropolemi, kdy vrcholní představitelé předsedajícího státu navštěvují před setkáním Rady hlavní města členských států a jednají s jejich představiteli o stanoviscích k jednotlivým tématům, představuje další neformální nástroj. Poměrně efektivním a zároveň používaným nástrojem je tzv. zpověď, kdy dochází k setkání předsednického státu se zástupcem země, která představuje opoziční stanovisko, na uzavřené schůzce. Cílem schůzky je dosažení úprav předloženého legislativního textu tak, aby byl pro opoziční stát přijatelný. Mezi další možnosti patří přerušení jednání ze strany předsedajícího státu z iniciativy delegace, která přerušením požaduje možnost konzultace s národním centrem, nebo tzv. balíkový princip jednání, který umožňuje spojit v rámci jednoho hlasování různé mnohdy nesouvisející položky. Při tomto typu hlasování se postupuje podle principu „něco za něco“, který je pro jednotlivé delegace ve výsledku výhodnější, než trvání na svých pozicích. Velký důraz je také dáván na neformální zasedání, probíhající na území členských států, a na pracovní obědy, během kterých může dojít k řešení nejcitlivějších bodů.²⁷

I když je škála formálních i neformálních nástrojů široká a předsednický stát má několik možností jak dovést jednotlivé členy ke kompromisu, ne vždy se to podaří. Při současném počtu členských států tak zůstávají některé položky stále nedořešeny.

²⁵ Rozhodnutí Rady ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. <http://eur-lex.europa.eu> [17. 5. 2009]

²⁶ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 78

²⁷ Tamtéž, str. 77-81

3.4 Předsednictví jako autor politických priorit

Iniciační funkce předsednictví patří mezi nejmladší, protože v počátcích integrace nebylo potřeba „institucionalizovaného vedení Společenství (...), neboť stále existovaly silné osobnosti „otců zakladatelů“, kteří určovali jeho směřování“.²⁸ Až ke konci 80. let 20. stol. došlo k dohodě o tom, že předsednictví bude vytvářet půlroční program. Summitem v Seville roku 2002 byla programová funkce předsednictví vymezená jasně. Programy se staly víceletými (dříve se stanovovaly jen na jeden rok), přičemž první strategický program byl představen a přijat v prosinci 2002 a pokryl období od ledna 2003 do prosince 2006. Předsednický stát tak byl omezen ve stanovení svých priorit, musel brát ohled na předchozí a následující předsednictví. Na druhou stranu tento systém přispěl ke kontinuitě jednotlivých předsednictví. Jednací řád Rady EU pak v roce 2006 stanovil vytváření osmnáctiměsíčních programů předsednictví – tedy programů států tvořících trojku. I nadále každá členská země představuje na začátku svého předsednického období půlroční plán.

Při utváření a následném prosazování svých priorit má předsedající stát několik omezení. Především primární právo specificky nedeleguje předsednictví iniciační pravomoc (tu má v rámci I. pilíře pouze Komise, ve II. a III. pilíři se o ní dělí s členskými státy). Při tvorbě svých priorit musí předsednictví brát ohled na to, jakou agendu „zdědí“ po svých předchůdcích a pokračovat v ní. Dále musí brát v úvahu nečekané změny na vnitropolitické scéně, v rámci EU i v zahraničně politické oblasti. Priority by měly odrážet současný stav v EU i ve světě. Mimo tato omezení má předsedající stát poměrně „volné ruce“. Může určovat agendu, tj. v případě, že „si uvědomí vážnost některého problému, který EU opomíjela“²⁹, může zahájit debatu o dané záležitosti. Předsednictví dále může nastolit konkrétní návrhy nebo akce a ze své vlastní iniciativy navrhnout řešení daného problému. Předsednictví má také možnost strukturovat agendu v tom smyslu, že při jednáních buď potlačí nebo naopak upřednostní některé otázky. Tím vlastně ovlivní prosazování vlastních priorit – upřednostní ty otázky, které mají souvislost s jeho prioritami (např. francouzské předsednictví v rámci SZBP prosazuje dlouhodobě spolupráci se středomořským regionem, sociálně smýšlející státy zase zdůrazňují problematiku trvale udržitelného rozvoje atd.). Předsednický stát, který určuje program jednotlivých jednání, může strukturovat program tak, aby se přednostně projednávala témata, na kterých má svůj zájem. Vyloučení agendy je také jedním z nástrojů, jak ovlivnit projednávaná témata. V tomto případě může předsedající stát

²⁸ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 82

²⁹ Tamtéž, str. 88

bud' mlčet o záležitosti (tj. dát najevo, že určitou záležitost nebude považovat za problém, který by bylo třeba projednat) nebo vyřadit určitou záležitost z rozhodovací agendy Rady (bránit se může tím, že muselo upřednostnit jiné záležitosti).

3.5 Předsednictví jako obhájce národních zájmů

Jak již bylo uvedeno výše, od předsednictví se obecně očekává, že bude neutrální. O tvrdém prosazování národních zájmů tedy nemůže být řeč. V této roli se předsednický stát snaží především o propagaci a prezentaci své země. Pro členské státy, zejména pro ty menší, které nejsou tak často vidět, je předsednictví jedinečná možnost jak se prezentovat vůči ostatním členským zemím i vůči celému světu. K tomu může daný stát využít doprovodné společensko-kulturní akce, jako např. výstavy, vzdělávací projekty nebo semináře: „tato forma umožňuje zdůraznit projekty, které jsou v souladu se společensko-politickými prioritami předsedající země.“³⁰ Tento způsob zviditelnění je patrný především u menších států, které často cíleně prosazují oblasti, ve kterých se cítí být vyspělejší než ostatní státy Společenství. Důraz je také dáván na organizaci předsednictví a propracovanou prezentaci jeho průběhu a na státní správu, která připravuje neformální jednání na území svého státu a již zmíněné doprovodné akce.

I když členský stát nemůže předsednictví využívat přímo k prosazení svých zájmů, nelze na národní zájmy zcela zapomenout. Národní stát musí během svého předsednictví obhajovat alespoň své dlouhodobé zájmy, koneckonců je nadále jedním z hlasujících. Pozitivně je také vnímáno prosazování zájmů, které jsou v souladu s pozicí ostatních institucí, především Komise. Pokud tak stát prosazuje pozici k danému problému, která je obecně ve Společenství zastávána, nepovažuje se toto za porušování neutrality. Problém nastává v situaci, kdy se předsednický stát snaží prosadit názor, který je v rozporu s obecným postojem. Obecně také platí, že státy, které favorizují nadnárodní integraci, budou mít lepší výchozí pozici než státy, které jsou zastánci mezivládního charakteru Společenství. Ve výsledku je tedy jasné, že národní zájmy prosazuje každé předsednictví, záleží jen na „jeho komunikačních a sociálních schopnostech, jež ovlivňují, jak jsou jeho preference přijímány a vnímány“.³¹

³⁰ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 93

³¹ Tamtéž, str. 96

4. Změny ve výkonu předsednictví po přijetí Lisabonské smlouvy

Lisabonská smlouva je zatím posledním dokumentem revidujícím primární právo. I přes jisté obtíže však lze její přijetí předpokládat. Institut předsednictví se tak pozmění, především co se týče jeho vztahu k Evropské radě a ke SZBP.

Článkem 15 Smlouvy o Evropské unii revidované Lisabonskou smlouvou se vkládá čl. 9c, kde odst. 2 říká: „Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise.“³² Doposud byl předsedou Evropské rady premiér nebo prezident předsednického státu, nově je předseda volen a to na období dva a půl roku. Zvolený předseda nesmí zastávat žádnou vnitrostátnickou funkci, jde tedy o neutrální funkci ve vztahu k národním státům. Předseda přebírá funkce předsedajícího státu v řízení a organizaci jednání Evropské rady. Zároveň je ale představitelem EU navenek: „Předseda Evropské rady zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky“.³³ (viz. Příloha 2)

Podle čl. 18 Evropská rada dále jmenuje kvalifikovanou většinou vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Vysoký představitel zároveň předsedá Radě pro zahraniční věci.

Složení Rady EU se nemění, i nadále ji tvoří ministři členských států podle resortní příslušnosti. Dělbá sektorových rad je také nedotčená. Předsedající stát tak předsedá všem radám jako doposud kromě Rady pro zahraniční věci, které předsedá vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Pro předsednictví Rady EU i nadále platí rotační princip, doba trvání předsednictví, tj. 6 měsíců, a je zachován systém skupin tvořících tři po sobě jdoucí předsednictví.

³² Lisabonská smlouva – Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 15. www.europa.eu [17. 5. 2009]

³³ Tamtéž

II. VÝVOJ PRIORIT FRANCOUZSKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ (1959 – 1971)

Francie hraje v Evropských společenstvích hlavní roli již od jejich založení. Byl to právě Jean Monnet, francouzský vysoký úředník, a Robert Schuman, francouzský ministr zahraničí, kteří dali první impuls vzniku Evropského společenství uhlí a oceli (1952). Abychom mohli dále hodnotit priority a pozici Francie během jejích 12ti předsednictví, je potřeba pochopit, jakou roli historicky hrála Francie při tvorbě evropské integrace, z čehož vychází i její pozice ve Společenství.

Evropa po 2. světové válce byla ekonomicky na dně. K tomu tu byl problém Německa, které bylo i nadále rozděleno na čtyři okupační zóny. Bylo třeba Evropu zrekonstruovat ekonomicky i politicky. Již tři roky po válce bylo zřejmé, že východní Evropa, včetně sovětské zóny ve východním Německu, se nebude účastnit západoevropské obnovy a nebude participovat na americké pomoci. Spojené státy pomohly Evropě Marshallovým plánem a nadále se angažovaly v Německu. Velká Británie se přiklonila k USA a o evropské sdružení nejevila v počátcích zájem. Pro Francii byl největší problém statut Německa (od roku 1949 Spolkové republiky Německa). U Francouzů panovaly stejné obavy ze SRN jako po 1. světové válce, a proto chtěli i nadále kontrolovat německou těžbu uhlí, aby vláda nemohla volně disponovat zdroji tak, že by došlo k novému vyzbrojení Německa. „Tato omezení se francouzskému veřejnému mínění zdála být o to potřebnější, že Německo opět nacházelo svou identitu“³⁴ – vnitropolitickou (po volbě kancléře) i mezinárodní (členství v OECE a v Radě Evropy). Francie se s těmito skutečnostmi musela vyrovnat a nejlepším způsobem se tak zdálo francouzsko-německé sblížení, které se stalo podmínkou jakéhokoli uspořádání v západní Evropě. Francie tak navíc dostala šanci, aby se chopila iniciativy a aby v roli leadera nahradila Velkou Británii a obnovila tak své mocenské postavení v Evropě.

Návrh na vytvoření organizace, která by se nestala jen další mezivládní organizací, ale která by fungovala na principu nadnárodním a opravdu v praxi pomohla obnově hospodářství a mezistátních vztahů v Evropě, tedy přišel od Jeana Monneta. Evropa podle něj měla být především mírová a otevřená. „Jak tedy dosáhnout této evropské jednoty? Tím, že se základní zájmy stanou společnými a že se mezi partnery vytvoří opravdové společenství.“³⁵ Těmito společnými zájmy se hned na počátku stalo uhlí a ocel. Uhlí, „chléb průmyslu“³⁶ bylo hlavní

³⁴ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 71

³⁵ Tamtéž, str. 77

³⁶ Tamtéž, str. 78

surovinou Německa, kterou ale potřebovala Francie. Ocel byla zase silnou stránkou Francie. Navíc se zdálo, „že společné využívání oceli a uhlí by vyloučilo další francouzsko-německou válku“.³⁷ Monnet tedy navrhl společný trh v těchto dvou oblastech. Jeho návrh se setkal s pozitivní reakcí Německa, kancléř K. Adenauer se ostatně již dříve domníval, že „nastolení atmosféry vzájemné důvěry s Francií je předběžnou podmínkou k začlenění Spolkové republiky do svobodného světa“.³⁸ Zájem o začlenění do vznikajícího společenství projevíly i země Beneluxu a Itálie. Vzniklo tak Evropské společenství uhlí a oceli, na němž se Francie podílela jako hlavní iniciátor.

Byl to znovu Jean Monnet, který dal impuls k vytvoření Evropského hospodářského společenství o pět let později. Jeho cílem bylo krok po kroku vytvořit Spojené státy evropské: „Naše země se staly příliš malými pro dnešní svět, (...). Jednota evropských národů ve Spojených státech evropských je nástrojem zvýšení jejich životní úrovně a udržení míru. (...) Budeme-li na ní pracovat bez prodlení a bez oddechu, zítra bude skutečností“.³⁹ I tato myšlenka další integrace se setkala s pozitivním ohlasem. Zbývalo jen dohodnout se na odvětvích, která budou zahrnutá. Francii záleželo především na vytvoření společenství pro atomovou energii, ostatní členové ESUO prosazovali společný trh. V procesu rozhodování a utváření měla znovu nejsilnější pozici Francie, tentokrát ale spíš vystupovala v roli „potíživce“. Pro přijetí smlouvy o společném trhu požadovala Francie harmonizaci sociálních výdajů, zemědělskou politiku a asociaci zámořských území a samozřejmě vytvoření EURATOM. Francouzská delegace také trvala na tom, aby rozhodovací pravomoci byly dány Radě ministrů a nikoliv Komisy a aby Parlamentní shromáždění nemělo legislativní pravomoci. Francie jednala tvrdě, a tak ji nakonec bylo učiněno nejvíc ústupků. Smlouvy zakládající obě Společenství i tak byly odsouhlaseny poměrně rychle a od 1. ledna 1958 vstoupily v platnost. Francie jako druhý členský stát podle abecedy poprvé předsedala Evropskému společenství od 1. ledna 1959.

1. Předsednictví po přijetí Římských smluv

Po přijetí Římských smluv se předsednictví dvou nových Společenství prodloužilo, oproti předsednictví ESUO, a to na šest měsíců. Členský stát ale i nadále předsedal každému Společenství zvlášť. Rotační princip zemí dle abecedy zůstal a je definován ve smlouvě o

³⁷ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 78

³⁸ Ferro, M.: Dějiny Francie. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2006, str. 331

³⁹ Projev J. Monneta na mimořádné zasedání Vysokého úřadu, 9. 11. 1954. Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 124

EHS.⁴⁰ Podle článku 147 Smlouvy o EHS je předsednictví udělena jediná funkce – svolávání jednání Rady buď z vlastní iniciativy, nebo na žádost některého z členských států.

Pro jednání Rady byl ustaven Prozatímní jednací řád Rady, který předsednictví považuje za symbolického nositele shody v Radě, dále rozšiřuje organizační působnost předsednictví o COREPER a pracovní skupiny a dle čl. 19 má předsednictví také plnit funkci reprezentanta Rady v kontaktu s dalšími institucemi EHS.

Předsednictví bylo až do roku 1965 tedy „trojí“ – předsednictví EHS, EURATOM a ESUO. Až Slučovací smlouvou z roku 1965, kdy se instituce jednotlivých Společenství spojily, se sloučila i tato tři předsednictví v jedno. Nárůst významu předsednictví lze sledovat až od druhé poloviny 60. let 20. stol. a to především díky posílení mezivládního charakteru Společenství na úkor Komise. O skutečném rozvoji instituce předsednictví můžeme mluvit až od 70. let 20. stol.

U prvních šesti francouzských předsednictví se tedy nedá ani vyhledat tolik podrobností, jako je tomu u těch z 80. a 90. let. I tak ale Francie měla silný vliv na rozvoj Společenství a to i mimo období předsednictví. V 60. letech to byla právě Francie a generál de Gaulle, kdo určoval chod a další vývoj Společenství.

2. 60. léta – evropská politika Charlese de Gaulle

Francouzský prezident Charles de Gaulle byl velmi výraznou postavou evropské integrace v 60. letech. Právě on se nejvíce angažoval v tomto období, ale jeho návrhy a rozhodnutí se neshledala vždy s pozitivním ohlasem jeho pěti partnerů. Francie předsedala Evropským společenstvím v těchto letech 6krát (v roce 1959, 1962, 1965, 1968, 1971 a 1974). Jak již bylo zmíněno výše, tato první předsednictví Šestky zdaleka neměla takové pravomoci, jak je známe dnes. Šlo spíše o formalitu. I proto se činy de Gaulla neomezovaly jen na tyto zmíněné roky.

Hlavním cílem evropské politiky de Gaulla bylo „vrátit Francii její místo ve světě tím, že ji poskytne nezávislou a mocenskou politiku.“⁴¹ Francie se měla znovu stát velmocí nezávislou jak na Západě (především na USA) tak na Východě (SSSR), která by spolu se Spolkovou republikou Německo tvořila pilíř silné západní Evropy. Generál de Gaulle byl pro spojení západní Evropy, ale odmítal se vzdát své suverenity ve prospěch nadnárodních autorit. V tomto tónu se tedy odvíjela jeho evropská politika v 60. letech. Těmi nejvýznamnějšími okamžiky, o kterých bude pojednáno níže, jsou: Fouchetův plán, následná přátelská dohoda

⁴⁰ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 179

⁴¹ La politique étrangère de la France. www.ena.lu [17.5.2009]

mezi Francií a NDR po jeho neúspěchu, krize prázdné židle a nakonec dvakrát opakované francouzské odmítnutí vstupu Velké Británie do Evropských společenství.⁴²

Nutno podotknout, že to nebyla čistě jen politika de Gaulla. Na jeho straně bylo minimálně do poloviny 60. let i veřejné mínění ve Francii. Podle průzkumu z července 1964 byla většina Francouzů spokojená s de Gaullovou zahraniční politikou – v květnu 1964 vyjádřil každý druhý Francouz podporu zahraniční politice své země. Stejně tak byl jeden ze dvou Francouzů proti rozdělení světa na dva bloky a přál si, aby se Francie nepřiklápěla ani k jednomu z nich. To lze také podpořit faktem, že většina Francouzů byla přesvědčena o důležitosti sjednocené a svobodné Evropy.⁴³ De Gaulle tedy reflektoval názory veřejného mínění, podporoval účast Francie v Evropských společenstvích i vstup do společného trhu, co se ale týče politické integrace a supranacionality orgánů měl o tom své představy.

2.1 Předsednictví 1959 – krize ESUO

Hlavním tématem roku 1959 se stala krize ESUO. Již koncem 50. let 20. stol. se ESUO ocitlo v problémech způsobených jak ekonomickými, tak politickými změnami ve Společenství. Z hlediska ekonomického došlo na trhu s uhlím k strukturální i konjunkturální krizi. V rámci trhu s uhlím i s ocelí bylo třeba čelit nadvýrobě. Z hlediska politického došlo ke změně především ve Francii, kde se roku 1958 stal prezidentem generál Charles de Gaulle, který byl proti jakémukoliv nadnárodnímu rozhodování v rámci Evropských společenství. V momentě, kdy chtěl Vysoký úřad ESUO zasáhnout proti krizi v oblasti uhlí a oceli, postavila se Francie proti. Vysoký úřad tak měl omezené možnosti, navíc se musel prosadit vůči nově vzniklým Společenstvím (EHS a EURATOM), která mu konkurovala.

Evropský trh s uhlím čelil hned dvěma krizím najednou – strukturální a konjunkturální. Koncem 50. let 20. stol. byl poválečný nedostatek uhlí překonán, naopak došlo k jeho nadprodukcí. Těžba uhlí a jeho prodej museli čelit strukturální krizi způsobené stále častějším užíváním plynu a ropy, které byly levnější a jejichž použití bylo pohodlnější. Spotřeba uhlí v domácnostech i v průmyslu klesala: „v letech 1950-1968 klesl podíl uhlí na komunitární spotřebě energií ze 74 % na 28 % a spotřeba nafty stoupla z 10 % na 56 %“.⁴⁴ K tomu se přidala konjunkturální krize způsobená velkým přílivem amerického uhlí, které se díky snížením cen námořní dopravy stalo levnější, a tak i kvalitní uhlí z Porúří

⁴² Veber, V.: Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny. Praha, 2004

⁴³ Sandoun, R.: L'opinion publique française et la politique étrangère. Francouzský institut veřejného mínění, červenec 1964. www.ena.lu [17.5.2009]

⁴⁴ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 168

zůstávalo v podobě skladových zásob v uhelných dolech. Trh s uhlím byl ochromen, docházelo k zavírání dolů a propouštění pracovníků, kteří byli odsouzeni k rekvalifikaci nebo nezaměstnanosti. Autor německého deníku *Süddeutche Zeitung* popisuje ve svém článku z 20. srpna 1958 situaci takto: „asi 10 miliónů tun uhlí leželo neprodáno ve skladech, i když od února byli zaměstnanci dolů propouštěni. (...) Ceny amerického uhlí, které bylo původně podstatně dražší, se snižovaly díky zlevnění námořní dopravy tak, že bylo výhodné uzavírat dlouhodobé kontrakty. Současně docházelo k propadu cen topné nafty na německých trzích.“⁴⁵ V oblasti oceli také docházelo k nárůstu konkurence, ocel se dovážela z východního bloku a cenově se jí západoevropská ocel nemohla vyrovnat. Obě oblasti tak vyžadovaly zásah Vysokého úřadu ESUO.⁴⁶

Koncem 50. let 20. stol. tak Vysoký úřad ESUO vyhlásil stav „zjevné krize“, což mu podle smlouvy o ESUO umožňovalo zasáhnout v rámci pravomocí stanovených smlouvou. Vysoký úřad přijal opatření, která snižovala nabídku uhlí, stanovil stropy produkce pro každý těžební podnik a restrikce na dovoz ze třetích zemí. Nepodařilo se mu ale získat souhlas Rady ministrů. 14. května 1959 se na zvláštní schůzce Rady ministrů vyslovila proti Francie, ale i ostatní členové Šestky. Francie se především domnívala, že použitá opatření by neměla být pro všechny členy stejná, jelikož krize se projevuje v každém státě jinak. Vysoký úřad tak nemohl přijmout žádná opatření komunitárního rázu, musel se omezit na opatření přijímaná případ od případu. Francouzský předseda vlády Michel Debré „odmítl nechat Vysoký úřad přijímat technická rozhodnutí, jejichž hospodářské a sociální důsledky by mohly být vážné. Pokud by byly zavřeny doly a nastaly by otřesy, nebude to Vysoký úřad, ale vláda, kdo bude muset udržovat veřejný pořádek“.⁴⁷ Vysoký úřad nakonec jen napomohl Belgii, kde byly doly nejzastaralejší a nejméně rentabilní, tím, že povolil vládě vyplácet subvence snižující cenu uhlí. Ve Francii byla těžba uhlí modernizovaná a omezil se dovoz amerického uhlí. Tato restriktivní opatření ale byla velmi nepopulární a uškodila pověsti Vysokého úřadu, který místo toho, aby podporoval produkci dle Smlouvy, ji naopak omezuje. Byl to ale jediný způsob, jak nastalou krizi vyřešit.⁴⁸

Koncem 50. let se tedy ukázalo, že i když ESUO v prvních letech přineslo svým členům výhody, nebyly státy Šestky schopny vyřešit první větší krizi v rámci jeho orgánů.

⁴⁵ Staegmeyer, E.: Coal in competition. *Süddeutche Zeitung*, 20. 8. 1958. www.ena.lu [17.5.2009]

⁴⁶ Le marché européen du charbon; Le marché européen de l'acier. www.ena.lu [17.5.2009]

⁴⁷ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 168

⁴⁸ Le désaveu de la Haute Autorité. www.ena.lu [17.5.2009]

Tentokrát na tom měly podíl všechny státy. V budoucnu to měla být ale především Francie, která vystupovala proti nadnárodním orgánům a jejich rozhodování ve Společenství.

2.2 Předsednictví 1962 – Politická unie

Generál de Gaulle udělal hodně pro vznik společného trhu v roce 1959, svými devizovými a finančními reformami umožnil Francii realizovat liberalizaci obchodu v rámci EHS. Po realizaci společného trhu, který v ekonomické oblasti znamenal nadnárodní spolupráci, měl generál plán i na politickou spolupráci, v tomto případě ale čistě mezivládní. De Gaulle neviděl Společenství jako jednotný stát, tak jak by jej chtěli federalisté. Chtěl spojenou Evropu, myšlenku spojené Evropy považoval za nutnou, ale v jeho představách šlo o Evropu národů, států. To také vyjádřil v roce 1960, kdy poprvé veřejně přednesl svůj návrh na vytvoření politické unie.⁴⁹

„Jaké jsou podmínky v Evropě? Na jakých pilířích můžeme stavět? Určitě jsou to státy, které se ale velmi liší jeden od druhého, mají každý svou duši, svoje dějiny, svůj jazyk, své nezdary, svá vítězství, své ambice, jsou to státy, které jsou samotnými entitami a jako takové mají právo nařizovat a autoritu přijímat rozhodnutí. Představovat si, že je možné budovat něco schopného akce (...), co by fungovalo nad rámec státu, je chimérou.“⁵⁰ De Gaulle „předpokládal sice užší spolupráci členských zemí v zahraniční, kulturní a obranné politice, ale jeho základem byla koncepce mezivládní kooperace a představa o „Evropě vlastní“.⁵¹

Plán politické unie podle svých představ de Gaulle diskutoval již dříve s italským ministerským předsedou při oficiální návštěvě v Římě v roce 1959. De Gaulle zde navrhl pravidelná setkání ministrů zahraničí, která by byla připravovaná společným sekretariátem, jehož sídlo Italové navrhovali buď v Nice nebo ve Štrasburku, zatímco Francouzi pomýšleli na Paříž. Italové nakonec souhlasili s podmínkou, když pro budoucí země Beneluxu a jednání budou probíhat v šesti a ne ve třech. Generálův návrh vyvolal námitky v rámci Šestky, nicméně nakonec se šest ministrů zahraničí rozhodlo scházet se na pravidelných schůzkách každé tři měsíce. O stálém sekretariátu se ale již nehovořilo.

Reakce na již zmíněný projev ze září 1960 byly různé, ale prakticky všechny státy Šestky jej odmítly. Italské zastoupení při EHS v Lucemburku se odmítlo vyjádřit k de Gaullově iniciativě, „italská vláda si přeje nejprve se dohodnout s vládami zemí

⁴⁹ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 171

⁵⁰ Conférence de presse de Charles de Gaulle (5 septembre 1960). www.ena.lu [17.5.2009]

⁵¹ Veber, V.: Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2004, str. 265

Beneluxu na tom, jakou pozici zaujmou vůči plánu generála de Gaulla: italská vláda nebude reagovat do té doby, než prokonzultuje návrh s belgickou, nizozemskou a lucemburskou vládou.⁵² Lucemburský velvyslanec v Paříži ve své zprávě ministru zahraničních věcí píše: „návrhy generála de Gaulla na uspořádání Evropy jsou znepokojující. Domnívali jsme se, že se jeho názory budou vyvíjet více proevropsky. Nyní se ale ukázalo, že základem jeho myšlení i myšlení jeho ministerského předsedy pana Debré je v rozporu s evropskou integrací, kterou jsme do teď praktikovali.“⁵³ Lucembursko se obávalo i toho, že by tato nová podoba politické Evropy rozhodovala na úkor malých států i na úkor Společenství. Problém by byl i s navrhovaným referendem, které zmiňoval de Gaulle. V SRN ani v Nizozemí nebylo referendum povoleno ústavou. Německý souhlas se de Gaulle snažil zajistit ještě před veřejným oznámením svého plánu. Po dvou červencových schůzkách měl de Gaulle dojem, že se dohodli. Kancléř vyjádřil podporu generálova návrhu. Jeho rozhodnutí bylo ale velmi vlažně přijato německou vládou a bylo založeno spíš na osobních potřebách kancléře, který usiloval o podporu de Gaulla ve věci západního Berlína.⁵⁴

Návrh de Gaulla tedy nebyl přijat ani jednou členskou zemí, proti se postavila Itálie a země Beneluxu, Německo se nevyjádřilo. Nutnost politicky sjednocené Evropy ale zůstávala. Tedy i odmítnutý návrh byl lepší než politicky rozdělená Evropa. Proto zůstával i nadále předmětem vyjednávání. Na vrcholné schůzce v Paříži se tedy v únoru 1961 ustanovila komise, která měla ujednat návrh na politickou unii přijatelnou pro všechny. Byl to de Gaulle, který v Paříži navrhl svým partnerům vytvoření komise z reprezentantů všech šesti členských zemí, která by prostudovala podrobnosti eventuální diplomatické a politické spolupráce zemí Šestky. Předsedou komise se stal francouzský diplomat a bývalý gaullistický poslanec Christian Fouchet. V komuniké potom státy konstatovaly, že „vytvoření nového typu vztahů v Evropě založeného na vývoji jednotného trhu (...) a na politické spolupráci v duchu přátelství, důvěry a rovnosti představuje jeden z nejdůležitějších úkolů dnešní doby. (...) západní Evropa (...) se musí stát zónou dohody, svobody a pokroku.“⁵⁵

O půl roku později, 19. října 1961, vzniká tzv. Fouchetův plán I⁵⁶, první projekt vypracovaný Fouchetovou komisí, zakládající nerozpustitelnou unii států, založenou na

⁵² Note de Pierre Pescatore sur la position du gouvernement italien (Luxembourg, 7 septembre 1960). www.ena.lu [17.5.2009]

⁵³ Dopis Roberta Alse, velvyslance Lucemburska ve Francii, Eugènovi Schausovi, místopředsedovi vlády a ministru zahraničních věcí Lucemburska. 8. 9. 1960. www.ena.lu [17.5.2009]

⁵⁴ Borschette, A.: Evolution de la coopération européenne dans le domaine des Communautés. www.ena.lu [17.5.2009]

⁵⁵ Communiqué de presse du Sommet de Paris, 10 et 11 février 1961. www.ena.lu [17.5.2009]

⁵⁶ Projet de traité – Plan Fouchet I (2 novembre 1961). www.ena.lu [17.5.2009]

mezivládní spolupráci a na respektování identity obyvatelstva a jednotlivých států. Navrhuje ustanovení spolupráce v rámci zahraniční a bezpečnostní politiky, kultury a ochrany lidských práv. Rozhodnutí by měla být přijímaná jednomyslně Radou složenou z hlav jednotlivých států, která by se scházela třikrát do roka. Mezitím by se pravidelně scházeli ministři zahraničí a sekretariát, který by byl složen z diplomatických zástupců jednotlivých států.⁵⁷

Ani tento návrh ale nebyl partnery Francie přijat a to především kvůli obavě z možné francouzské dominance v rámci politické spolupráce. Navíc pro členské státy nebylo přijatelné posilování mezivládní spolupráce na úkor nadnárodního charakteru Společenství. Fouchetova komise se tedy sešla znovu, vznikl Fouchetův plán II⁵⁸, který ale ten předchozí měnil jen minimálně. 18. ledna 1962 byl tedy po svém představení znovu odmítnut. Země Beneluxu na nový neúspěch zareagovaly vytvořením svého plánu, který byl federalisticky založený a proto zamítnutý francouzskou stranou. Plán politické unie tedy ztroskotal na mrtvém bodě.

Další politickou výstavbu Evropy se de Gaulle rozhodl budovat na základě francouzsko-německé dohody. Podporu Spolkové republiky Německa viděl jako klíčovou již od počátku svých snah o politickou unii. Již v roce 1960 píše Konradu Adenauerovi: „ted' více než kdy předtím mám pocit, že můžeme společně udělat krok ke sjednocené Evropě a věřím, že velká nejistota, která právě panuje ve světě a v rámci OSN, nás k tomu bezpodmínečně vyzývá. Na začátku je bezpochyby potřeba dohody mezi Německem a Francií.“⁵⁹ 22. ledna 1963, o tři roky později, podepisuje Francie a Spolková republika Německo v Elysejském paláci bilaterální smlouvu, upevňující diplomatickou a bezpečnostní spolupráci mezi oběma zeměmi. Smlouva zakládá těsnou spolupráci těchto dvou zemí v oblasti zahraniční politiky, obrany, vzdělání a mládeže. Vše na mezivládní spolupráci.⁶⁰ De Gaulle připisuje této smlouvě velký význam: „vztah mezi Francií a Německem se nyní vyvíjí na základech a na vzájemných vztazích, které tu v historii nikdy předtím nebyly.“⁶¹

2.3 První de Gaullovo veto vstupu Velké Británie do Společenství (1963)

Velká Británie byla dlouho zdrženlivá vůči společné výstavbě Evropy tak, jak ji doposud prováděla Šestka. Počátkem 60. let ale čísla jasně ukazovala, že ekonomiky zemí Společenství rostou rychleji, než třeba právě ta britská. Nakonec převládl strach z mezinárodně politické izolace země a z právě zmíněných ekonomických úspěchů zemí

⁵⁷ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 77-78

⁵⁸ Projet de traité – Plan Fouchet II (18 janvier 1962). www.ena.lu [17.5.2009]

⁵⁹ Lettre de Charles de Gaulle à Konrad Adenauer (23 septembre 1960). www.ena.lu [17.5.2009]

⁶⁰ Dubský, Z.: Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu. Vysoká škola ekonomická. Praha 2006, str. 16

⁶¹ Charles de Gaulle: Mémoires d'espoir. www.ena.lu [17.5.2009]

Šestky. Dalším faktorem byla podpora Spojených států Společenství. Po schůzce ministerského předsedy Velké Británie H. Macmillana s americkým prezidentem Kennedym, bylo jasné, že USA podporují Společenství včetně vstupu Velké Británie do EHS. Velká Británie nemohla zabránit rozvoji EHS, bylo proto nutné změnit politiku. Macmillan si uvědomoval, že je třeba začít s vyjednáváním o přistoupení. K tomu, aby získal podporu doma se připravil nejprve sestavením své vlády, kam na klíčové posty dosadil proevropsky smýšlející politiky, kteří jeho myšlenku podpořili. Nakonec získal i podporu v Dolní sněmovně (313 hlasů pro ku 4 proti). Velká Británie tedy oficiálně požádala o vstup do Společenství k 9. 8. 1961.

Žádost přijali ministři Šestky a během své schůze koncem září ji schválili, jednání o přistoupení tedy mohla začít. Ve své zprávě ministři britskému premiérovi doporučují, aby průběžně informoval Společenství o problémech, které by mohly nastat v oblastech, které Macmillan zmínil ve své žádosti o přistoupení, tj. vztah Velké Británie a zemí Commonwealth, zájmy britského zemědělství a vztahy Velké Británie se zeměmi Evropské společenství volného obchodu (dále ESVO).

Britové si ale nezvolili nejvhodnější způsob vyjednávání. Chtěli nemálo „výjimek, zvláštností a zvláštních režimů, že vznikl dojem, že nikoliv Velká Británie vstupuje do Společenství, ale Společný trh vstupuje do Commonwealthu“.⁶² Byli ochotni přistoupit na společný vnější tarif na průmyslové výrobky ze zemí bílého Commonwealthu, ale nadále požadovali volný dovoz hlavních surovin ze zemí Commonwealth jako např. hliníku, zinku, olova, a zejména zemědělských produktů, pro které žádali stálá garantovaná odbytiště v rámci Společenství. Ani problém se zeměmi ESVO nebyl dořešen – pokud by se tyto země připojily, aniž by přijaly požadovaná omezení, hrozilo by, že se z EHS stane pouhá zóna volného obchodu. V otázce zemědělské politiky britská strana sice akceptovala princip dotovaných cen, ale chtěla dlouhé přechodné období (až 15 let). Toho se obávali Francouzi, kteří se domnívali, že by z toho mohla vzniknout trvalá výjimka. Na podzim, z důvodu vnitropolitických změn, britská strana ještě přitvrdila především v zemědělské oblasti – požadovala, aby ji výjimka byla poskytnuta na dobu dvanácti let, což by znamenalo, že by se mohla podílet na společném trhu průmyslových výrobků, ale ceny potravin by si stále udržovala svoje. Jednání se tak zkomplikovala.

Tečku za první kandidaturou Velké Británie udělal generál de Gaulle, který 14. ledna 1963 ve svém projevu vetoval její vstup do Společenství, aniž by se před tím poradil se svými

⁶² Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 187

partnery v rámci Šestky.⁶³ „Římská smlouva byla uzavřena mezi šesti kontinentálními státy. Státy, které jsou ekonomicky řečeno stejné povahy. Co se týče jejich průmyslové produkce, zemědělství, jejich vnějšího obchodu, jejich zvyků a jejich obchodní klientely, jejich pracovních a životních podmínek, je mezi nimi více společného než rozdílného. (...) Je také třeba dodat, že co se týče jejich ekonomické úrovně, jejich sociálního pokroku a jejich technologických kapacit, jdou tyto státy společnými kroky. (...) Anglie je ve skutečnosti ostrovní, námořní, spjatá vnějšími obchody, trhy a zásobováním s velmi rozličnými a vzdálenými zeměmi. Provádí především průmyslové a obchodní aktivity a jen velmi málo zemědělské. (...) Jak to tedy udělat, aby Anglie, s tím jak žije, jak vyrábí, jak obchoduje, byla integrovaná do společného trhu, tak jak byl zkoncipován a jak funguje?“⁶⁴

De Gaulle se ale nebál jen rozlišností, které Anglii oddělují od zemí Šestky. Anglie pro něj také představovala „trojského koně“⁶⁵ americké politiky v Evropě. Angličané dali jasně najevo, že spojenectví s USA je pro ně důležité, naopak Francie nechtěla tyto pevné vazby ve Společenství. Partneři Francie ale toto odmítnutí přijali negativně. Již od počátku evropské integrace se snažili, aby se součástí stala i Anglie. Bylo pro ně důležité, aby se zúčastnila a to jak z hospodářských, tak z politických důvodů. Jejich rozčarování bylo navíc umocněno podpisem již zmíněné francouzsko-německé smlouvy z ledna 1963.

2.4 Předsednictví 1965 – Krize „prázdné židle“

Ke krizi vedlo hned několik faktorů. Počátkem 60. let se diskutovalo o dalším rozvoji integrace. Šlo především o sloučení orgánů jednotlivých Společenství a přímé volby do Evropského shromáždění a s tím posílení jeho pravomocí. To představovalo problém především pro Francii. Generál de Gaulle měl také problém s posilováním moci Komise, která měla pod vedením W. Hallsteina velmi silnou pozici. Navíc se předpokládalo, že sloučením Vysokého úřadu ESUO a Komise EURATOM a EHS by nově vzniklá Komise posílila svoji úlohu o to víc a stala se tak předobrazem evropské vlády. Ovšem generál de Gaulle nechtěl posilovat roli nadnárodních orgánů Společenství, „nepřál si jinou autoritu ve Společenství kromě Rady ministrů“. ⁶⁶ I tak Francie nakonec souhlasila s fúzí institucí ale za podmínky, že do tří let se uskuteční sjednocení smluv, které by snížilo nadnárodní charakter ESUO podle Římských smluv a zanikl by EURATOM. Smlouva byla podepsaná v dubnu 1965.

⁶³ Veber, V.: Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2004

⁶⁴ Conférence de presse de Charles de Gaulle (14 janvier 1963). www.ena.lu [17.5.2009]

⁶⁵ Le premier veto du général de Gaulle. www.ena.lu [17.5.2009]

⁶⁶ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 197

Dalším bodem, o kterém se diskutovalo, a který byl zároveň nepříjemný pro Francii, bylo zavádění většinového hlasování. To se stávalo nutností v rámci společných politik, kde do této doby bylo potřeba konsensu. Mělo také sloužit jako zastrašovací prvek pro státy, které měly tendenci blokovat svým nesouhlasem jednání. Při většinovém hlasování by tak menšina, která s daným návrhem nesouhlasila, neměla šanci uspět. Tím by se odhlasovalo více návrhů a posílila by se tak zároveň role Komise, která dávala Radě návrhy k projednání. To bylo pro de Gaulla nepříjemné.⁶⁷

Pro své představy navíc Francie ztratila svého tradičního spojence – Německo. S nástupem nového kancléře Erharda, který prohlásil, že francouzsko-německé vztahy, ač jsou důležité, nejsou cílem samy o sobě, se Německo spíše přiklonilo k myšlence spolupráce se Spojenými státy. Nesouhlasilo ani s Francií v otázce obrany, ve které se přiklápělo k USA. De Gaulle tak viděl, že jeho partneři nejsou ochotni podporovat ho ve věcech obrany a zahraniční politiky, proto se rozhodl brzdit nové nadnárodní iniciativy a začal mluvit o nezávislosti Francie.⁶⁸

Posledním sporem, který nakonec způsobil krizi „prázdné židle“ byl spor o způsobu financování společné zemědělské politiky (dále SZP). K 1. červenci 1965 měl vyjít z platnosti řád, který stanovil způsob placení SZP. Do roku 1965 byla zemědělská politika dotovaná z příspěvků jednotlivých států. Zároveň bylo stanoveno, že od roku 1970, „s přechodem Společného trhu do konečného období, budou zemědělské poplatky převáděny přímo do Evropského fondu zemědělského zaměření a zabezpečení (FEOGA), aniž by procházely národními rozpočty“.⁶⁹ Pro období 1965-1970 bylo ale třeba ustanovit pravidla financování. V prosinci 1964 požádala Rada ministrů Komisi, aby vypracovala projekt na financování SZP pro toto období. Vypracování plánu se ujal předseda Komise W. Hallstein a místopředseda Komise odpovědný za zemědělské záležitosti Sicco Mansholt. Návrh šel ale mnohem dál, než se očekávalo. Do teď byla Komise a tím pádem Společenství dotované z národních rozpočtů. Napříště Komise navrhovala, aby byly výdaje SZP hrazeny pouze z FEOGA, který by byl dotován z rozpočtu Společenství. To by ale znamenalo, že by bylo potřeba více zdrojů pro Společenství než jen zemědělské příspěvky. Proto Komise navrhla, aby do společné pokladny plynuly i celní poplatky za průmyslové výrobky podléhající společnému celnímu tarifu. Souhrn zemědělských příspěvků a průmyslových celních poplatků by představoval sumu, která by přesáhla předpokládané výdaje na SZP. Tím by se ale

⁶⁷ Les problèmes du vote majoritaire. www.ena.lu [17.5.2009]

⁶⁸ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 199

⁶⁹ Tamtéž, str. 200

automaticky zvýšily pravomoci Komise a zároveň i Evropského parlamentu, který měl namísto národních parlamentů kontrolovat rozpočet. Návrh tak měl uspokojit Francii, díky začlenění SZP, i ostatní státy, které požadovaly rozšíření pravomocí institucí Společenství. Komise ale udělala několik chyb v prezentaci svého návrhu, které vedly k jeho odmítnutí.⁷⁰

Proti návrhu se postavili oba francouzští komisaři i jeden italský. Francie ustoupila od komunitárního sponzorování SZP, takže návrh Komise na vlastní zdroje byl zbytečný, ale i nadále požadovala uspořádání na dalších pět let. Tady se setkala s odporem Italů, kteří nesouhlasili s finančním uspořádáním na více než dva roky, a Nizozemců, kteří jej nechtěli na více než jeden rok, aby si uchovali možnost vyjednávat. Německo, s jehož podporou Francie počítala, nakonec podpořilo globální charakter návrhu Komise. V této situaci nebylo možné dojít v dohledné době ke kompromisu.⁷¹

1. července 1965 francouzská Rada prohlásila, že „závazky ohledně finančního uspořádání k 30. červnu nebyly dodrženy a že z toho vyvodí důsledky“⁷². Stálý francouzský představitel u Společenství byl odvolán z Paříže a francouzským úředníkům bylo zakázáno odjet do Bruselu na jednání pracovních skupin a výborů. Francouzská vláda se přestala účastnit na práci a fungování Společenství. Politika „prázdných křesel“ se stala jednou z největších krizí ve fungování Společenství.⁷³

I když Komise předložila koncem července Radě návrh, který velmi připomínal požadavky Francie a ta o něm byla písemně informovaná, francouzský zástupce se do Bruselu nevrátil. De Gaulle měl v plánu vzniklou krizi využít k prosazení své koncepce fungování Společenství. Jasně se postavil proti nadnárodnímu vývoji Společenství a zdůraznil národní charakter, o který mu šlo hlavně při rozhodování. Vyjádřil i svůj nesouhlas s většinovým hlasováním, „Francie by byla vystavena nátlaku v jakékoliv ekonomické, a z toho vyplývající sociální a často i politické otázce a především to, co se jeví jako již přijaté v oblasti zemědělské politiky může být zpochybněno“.⁷⁴ De Gaulle měl obavu, že by Francie mohla být obcházena a často se nacházet v menšině, i když by se jednalo o otázky, na kterých ji velmi záleží.

⁷⁰ Veber, V.: Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2004

⁷¹ Le financement de la PAC. www.ena.lu [17.5.2009]

⁷² Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 202

⁷³ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 91

⁷⁴ Conférence de presse de Charles de Gaulle (9 septembre 1965). www.ena.lu [17.5.2009]

Jednu chvíli se dokonce mluvilo o vystoupení Francie z EHS, protože dohoda se v brzké době nezdála možná. Francie ale potřebovala Společenství, především díky výhodám, které ji plynuly ze společného trhu. V momentě krize se francouzští průmyslníci i zemědělci postavili na stranu Společenství. Francii z členství plynuly výhody jak v oblasti zemědělství, kde pro ni země Pětky tvořily významné odbytiště, tak v oblasti průmyslu. „Dokonce i de Gaullem hýčkaný projekt „force de frappe“ byl ohrožený. Dokončený společný zemědělský trh by poskytl Francii dva nebo tři milióny německých marek v rámci podpory EHS, což je asi polovina ceny francouzské jaderné síly. Jak by Francie mohla financovat svoji jadernou politiku, když by musela vyplácet miliardy v podobě zemědělských podpor ze své kapsy a vzdát se tak vědecké a technické spolupráce s Bonnem (např. v rámci EURATOM)?“⁷⁵

Nutnost jednání a řešení situace byla zjevná. Proto v říjnu 1965 vyzvala Pětka Francii k vyjednávání o jejím možném návratu. Poprvé se ministři všech šesti zemí sešli v lednu 1966, francouzský ministr zahraničí zde formuloval požadavky ke třem bodům: „eliminaci většinového hlasování ve vysvětlujícím protokolu, stanovícím princip jednomyslnosti, když jedna vláda považuje své zájmy za ohrožené; omezení úlohy Komise; sestavení kalendáře komunitárních prací k bodům zajímajícím Francii“.⁷⁶ Pětka ale nesouhlasila především s omezením moci Komise a odmítala také upustit od většinového hlasování. Nakonec byl francouzský ministr nucen omezit své požadavky.

Na druhém zasedání se tak nakonec podařilo zformulovat tzv. Lucemburský kompromis, který vrátil Francii „zpět do hry“ a umožnil další fungování Společenství.⁷⁷

První část jednání (17. a 18. ledna 1966) – pojednávala o úloze Komise, způsobu, kterým má své návrhy prezentovat, a jejím vztahu k Radě a k vládám členských států:

- „Spolupráce Rady a Komise je hlavním motorem Společenství. Tato spolupráce musí probíhat ve všech fázích. Z toho vyplývá, že před definitivním přijetím návrhu, který má zvláštní význam pro členské státy, musí Komise konzultovat vlády na odpovídající úrovni. (...)“⁷⁸

Druhá část jednání (28. a 29. ledna 1966) – pojednávala o většinovém hlasování

- „Pokud v případě rozhodnutí přijatelného většinovým způsobem na návrh Komise budou ve hře velmi důležité zájmy jednoho nebo více partnerů, členové Rady budou usilovat o

⁷⁵ Stolze, D.: Even Paris needs Brussels. *Die Zeit*, 9. 7. 1965. www.ena.lu [17.5.2009]

⁷⁶ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 205

⁷⁷ Ort, A.: Evropa 20. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň 2004, str. 219

⁷⁸ Communiqué final de la session extraordinaire du Conseil (Luxembourg, 29 janvier 1966). www.ena.lu [17.5.2009]

to, aby v rozumné lhůtě došli k řešení, které by mohlo být přijato všemi členy Rady, při respektování jejich zájmů a zájmů Společenství (...)

- Co se týče předcházejícího bodu francouzská delegace se domnívá, že pokud půjde o velmi důležité zájmy, musí se diskutovat do té doby, dokud nebude dosaženo jednomyslného souhlasu
- Šest delegací konstatovalo, že přetrvávají rozdílné názory na to, co by se mělo nastat v případě, že dohody nebude dosaženo
- Šest delegací se nicméně domnívá, že tyto rozdílné pohledy nebrání normálnímu obnovení prací Společenství.⁷⁹

První rozhodnutí bylo přijato 11. května a týkalo se uspořádání způsobu financování SZP do roku 1970. I přes šestiměsíční krizi se nakonec toto období stalo rozhodující etapou, završenou dokončením Společného trhu a zemědělské politiky. Zavedením jednomyslnosti při otázkách „velmi důležitých“ nedošlo k rozšíření většinového hlasování, naopak – jednomyslnost se přenesla i na druhotné otázky Společenství. Tím se oslabila role Komise, která nemohla předkládat návrhy přijatelné pro většinu, ale musela vždy nejprve zjistit, jestli pro její návrh bude podpora všech členů Šestky. Nadnárodní charakter Společenství byl tedy nakonec spíše oslaben než posílen.

2.5 Druhé de Gaullovo veto vstupu Velké Británie do Společenství

Od první žádosti o vstup se ve Velké Británii změnila vláda, kterou nyní vedl labouristický předseda Herold Wilson, a zároveň její politika, včetně té mezinárodní. Slábla orientace na USA, především kvůli odporu veřejného mínění vůči válce ve Vietnamu. Vstup do Společenství se nyní zdál o to přijatelnější, že generál de Gaulle jasně prosazoval svoji myšlenku mezivládní spolupráce spíše než nadnárodních institucí ve Společenství a ostře vystupoval proti většinovému hlasování. Změnu orientace zahraniční politiky způsobily také těžkosti britské ekonomiky v polovině 60. let, vazby v rámci Commonwealth se pomalu oslabovaly a obchodní vztahy v rámci ESVO postupovaly pomaleji, než se předpokládalo. Vstup do Společenství se tak zdál jako nejlepší řešení pro oživení britské ekonomiky a sblížení s Evropou spíše než se Spojenými státy.

H. Wilson, stejně jako jeho předchůdce, musel nejdříve zajistit podporu myšlenky opětovného podání žádosti o vstup do Společenství. Po krizi „prázdné židle“ bylo jasné, že zavedení většinového hlasování zatím nebude možné. To pomohlo Wilsonovi k přesvědčení

⁷⁹ Communiqué final de la session extraordinaire du Conseil (Luxembourg, 29 janvier 1966).
www.ena.lu [17.5.2009]

ministrů své vlády.⁸⁰ Tentokrát se Británie stavěla k eventuálnímu vyjednávání skromněji – byla ochotná přijmout obě smlouvy a veškeré závazky, které již dříve přijaly všechny členské státy. 11. května 1967 tak Velká Británie podruhé požádala o vstup do Společenství.

Souhlas k vyjednávání o přístupu Velké Británie, se kterou podalo žádost o vstup i Irsko, Dánsko a Norsko, dali všichni členové Šestky. Všichni kromě Francie byli pro vstup Anglie do Společenství. Vzhledem k tomu, že požadavky Anglie byly podstatně menší, než při první kandidatuře, věřil její ministerský předseda, že se mu podaří přesvědčit generála de Gaulle, aby tentokrát proti vstupu nebyl. Na to se de Gaulle vyjádřil „pro přidružení Velké Británie ke Společenství, ale formálně se zatím nevyslovil proti rozšíření Společenství“⁸¹, což umožnilo jeho partnerům vyjednávat o přístupu s Velkou Británií. V červenci se pak Šestka rozhodla požádat o názor Komise. V září Komise publikovala své stanovisko: „i když přijetí nových členů způsobí velké změny, nebude se jednat o změny, které by přetvořily základní principy, charakteristiky a metody Společenství. Komise zároveň zdůrazňuje, že je nutné, aby kandidátské země přijaly *acquis communautaire*“.⁸² Komise ani Pětka tedy nebyly proti britské kandidatuře. Francie naopak proti byla. De Gaulle znovu našel důvody k tomu, aby podruhé odmítl její vstup do Společenství.

27. října 1967 při tiskové konferenci de Gaulle znovu odmítl vstup Velké Británie. Podle něj se Francie domnívala, že ekonomické problémy, kterým v té době Anglie čelila, musí být vyřešeny dříve, než vstoupí do Společenství, „je třeba radikální modifikace, transformace k tomu, aby se Velká Británie mohla připojit ke kontinentální Evropě“⁸³. Obávala se také, že se vstupem čtyřech nových členů se povaha Společenství změní a stane se z něj pouhá zóna volného obchodu. Navíc se pozice Velké Británie v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky neshodovala s tou francouzskou – Wilson neustále zdůrazňoval nutnost zapojení Spojených států do obrany Evropy a odmítal vytvoření evropské jaderné síly. Ve svém projevu dával ale de Gaulle především důraz na ekonomickou oblast. Zdůraznil, že ekonomická situace je nekompatibilní s ekonomikami Společenství: „společný trh je nekompatibilní s anglickou ekonomikou, takovou jaká je a jejíž chronický deficit platební bilance dokazuje přetrvávající nerovnováhu“⁸⁴. Zároveň připomněl, že anglické zemědělství není schopno přijmout systém Společenství s tím, jak vláda dotuje zemědělce a s tím, jaký podíl tvoří zemědělské produkty na dovozu z různých zemí světa. Znovu zdůraznil, že není

⁸⁰ La deuxième candidature du Royaume-Uni au Marché commun. www.ena.lu [17.5.2009]

⁸¹ La réaction des Six à la deuxième candidature du Royaume-Uni. www.ena.lu [17.5.2009]

⁸² Tamtéž

⁸³ Conférence de presse de Charles de Gaulle tenue à l'Élysée (27 novembre 1967). www.ena.lu [17.5.2009]

⁸⁴ Tamtéž

definitivně proti vstupu Velké Británie i jiných zemí do Společenství, pokud na to budou připraveny, „vše tedy záleží ne na vyjednávání, které by pro Šestku znamenalo krok vedoucí k zániku Společenství, ale na vůli a jednání anglického lidu, který by se mohl stát jedním z pilířů sjednocené Evropy“⁸⁵.

Ani teď tedy Velká Británie neuspěla a musela na svůj vstup do Společenství počkat dalších pět let, během kterých se významně změnila politická situace ve Francii, která nakonec k rozšíření přispěla.

⁸⁵ Conférence de presse de Charles de Gaulle tenue à l'Élysée (27 novembre 1967). www.ena.lu. [17.5.2009]

III. VÝVOJ PRIORIT FRANCOUZSKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ (1974 – 2000)

70. léta byla pro evropskou integraci mnohem pozitivnější než 60. léta. Změna politiky Francie, kde v roce 1969 nahradil Charlese de Gaulla Georges Pompidou, ukončila krizi, která se v 60. letech stále zhoršovala a zpomalovala proces integrace. Přelomem se stala konference v Haagu, kterou na návrh Francie svolalo nizozemské předsednictví. Konference proběhla v prosinci 1969 a Francie v ní viděla především příležitost, jak se vymanit z „komunitárního ochromení“, do které ji dostaly postoje generála de Gaulla. Na rozdíl od něj byl nový prezident Georges Pompidou pro integraci, prohloubení a pro další rozšíření Společenství.

V Haagu představil Pompidou právě tuto trojici bodů k projednání: dokončení, prohloubení, rozšíření (l'achèvement, l'approfondissement, l'élargissement)⁸⁶. V první oblasti šlo především o dokončení Společného trhu přijetím zemědělského tržního řádu, čehož se podařilo dosáhnout a termín k jeho dokončení byl stanoven na 1. ledna 1970; v oblasti prohloubení Francie podala několik návrhů a podpořila návrh na vytvoření Hospodářské a měnové unie W. Brandta. Dál se ale nedostala, protože narazila na neochotu partnerů měnit něco do doby, než proběhne první rozšíření. V oblasti rozšíření Pompidou souhlasil s obnovením jednání o přistoupení, ale jen s tím, že „kandidátské země budou souhlasit se smlouvami a jejich politickými důsledky, s rozhodnutími přijatými od doby vstupu smluv v platnost a řešeními přijatými v oblasti rozvoje“⁸⁷. Francii se také povedlo prosadit, aby Šestka začala s kandidátskými zeměmi jednat až poté, co se domluví na společném stanovisku.⁸⁸

V průběhu Haagské konference se tedy Šestka shodla ve třech stěžejních bodech. Konference skončila úspěšně, jelikož se jí podařilo znovu oživit Evropské společenství. Výsledky byly pozitivně přijaty i veřejností, která podporovala další evropské sjednocování. Konec 60. let tak přinesl obnovení integračních procesů, které se dřív zdálo nemožné.

Na základě konference byl ustanoven Davignonův výbor⁸⁹, který měl projednat možnost hlubší spolupráce Šestky v oblasti zahraniční politiky. Davignonova zpráva z roku

⁸⁶ Le Sommet de La Haye. www.ena.lu [17.5.2009]

⁸⁷ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 221

⁸⁸ Note de la Direction politique du ministère luxembourgeois des Affaires étrangères (1 octobre 1969). www.ena.lu [17.5.2009]

⁸⁹ E. Davignon byl belgickým vysokým úředníkem na ministerstvu zahraničí. Výbor, jehož vedením byl pověřen, se skládal z vysokých úředníků, jejichž cílem bylo prozkoumat nejlepší způsob k uskutečnění pokroku v oblasti politického sjednocení.

1970 předpokládala „vzájemné konzultace zemí Šestky o problémech zahraniční politiky a dosažení rozhodnutí v zájemné shodě, ale nezmiňovala se o jakékoliv konzultaci v oblasti vnější bezpečnosti a obrany“⁹⁰. Na jejím základě vznikla Evropská politická spolupráce (dále EPS)⁹¹.

Na konferenci navázalo již zmíněné obnovení přístupových jednání s kandidátskými zeměmi. Tato jednání se vedla v úplně jiném duchu než v letech 1961 a 1967. Konečně v roce 1972 byly podepsány přístupové smlouvy s Velkou Británií, Irskem a Dánskem. Tyto země vstoupily do Společenství k 1. 1. 1973.

1. Role předsednictví v 70. letech

Konference v Haagu měla vliv i na vývoj úloh předsednictví. Bylo to dáno především tím, že to byla právě Rada, která odblokovala Společenství po krizi 60. let a tak se počátkem 70. let stala centrálním orgánem Společenství a tím v jistém slova smyslu posílilo i předsednictví. K tomu přispělo mimo jiné také rozšíření z roku 1973, vznik EPS, vytvoření Evropské Rady v roce 1974 a rozvoj zahraniční agendy s třetími zeměmi. Všechny tyto a další impulsy „postupně vedly k nutnosti definovat další konkrétní úkoly pro předsedající zemi“⁹². Nadále ale nebylo předsednictví upraveno pomocí primárního práva, šlo jen o úpravy politickými dohodami.

Rotační předsednictví se stalo institucí řídící EPS. Na základě Davignonovy zprávy byla v roce 1970 přijata Lucemburská zpráva⁹³, která ve vztahu k předsednictví navrhovala: ministři zahraničí by se scházeli minimálně jednou za půl roku, a to na základě iniciativy předsedající země; předsednictví má za úkol řídit konzultace mezi ministry zahraničních věcí v případě závažné zahraničněpolitické krize; byl zřízen Politický výbor, který měl být svoláván předsednictvím.

V roce 1973 pak vznikla tzv. Kodaňská zpráva⁹⁴, podle které mělo předsednictví dohlížet na uplatňování závěrů schůzek ministrů zahraničí a navrhopat na vhodné úrovni konzultace. V roce 1974 při zasedání ministrů zahraničí v Gymnichu bylo rozhodnuto, že předsednictví bude mluvčím EPS ve vztazích k nečlenským státům. Významným okamžikem

⁹⁰ Les propositions de Davignon. www.ena.lu [17.5.2009]

⁹¹ Dále o EPS viz. Dubský, Z.: Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu. Vysoká škola ekonomická. Praha 2006, kapitola 2

⁹² Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 20

⁹³ Rapport de Luxembourg - Rapport des ministres des affaires étrangères des Etats membres sur les problèmes de l'unification politique. www.ena.lu [17.5.2009]

⁹⁴ Deuxième rapport sur la coopération politique européenne en matière de politique étrangère (Copenhague, 23 juillet 1973), článek 8. La présidence. www.ena.lu [17.5.2009]

bylo také ustanovení ze summitu v Paříži roku 1974, který zavedl pravidelná setkání Evropské rady (viz. dále).

Od poloviny 70. let vznikaly různé návrhy na reformu předsednictví. Mezi nejdůležitější patří tzv. Tindemansova zpráva a závěry tzv. Výboru tří moudrých mužů⁹⁵. Tindemansova zpráva navrhovala vzhledem k předsednictví „příklon k větší kontinuitě, kterou mělo zajistit prodloužení mandátu předsednictví ze 6 na 12 měsíců“⁹⁶. Zpráva obsahovala i jiné návrhy, ale žádný z nich se nakonec nerealizoval. Výbor tří moudrých mužů, který se sešel v roce 1979, navrhoval ve své zprávě posílení předsednictví, především ve smyslu organizační kontroly a možnosti vytvářet politické podněty. Zpráva definovala poprvé komplexně úkoly předsednictví: „svolávání schůzí Rady ministrů, odpovědnost za přípravu agendy, za oběh a zveřejnění důležitých dokumentů, za rozdělení času při mítincích a za formulaci a implementaci závěrů jednání“⁹⁷. Zpráva se také pokusila definovat úspěšné předsednictví, které podle ní musí být postaveno jak na technické výkonnosti, tak na silné a politicky citlivé kontrole projednávání dalších bodů. Ale ani tato doporučení nebyla realizovaná.

2. Francouzské předsednictví 1974 (2. pololetí) – vytvoření Evropské rady

Během roku 1974 došlo na francouzské politické scéně k dalším změnám. V dubnu zemřel prezident Pompidou a v květnu jej nahradil Valéry Giscard d'Estaing. Jeho názory byly ještě více proevropské, než u jeho předchůdců. Chtěl více než jen Evropu států, ale dospět k nadnárodní Evropě také nehodlal. Podporoval spojení komunitárního i mezivládního způsobu integrace: „Evropa je pro mne absolutní prioritou, moje koncepce Evropy odpovídá francouzské zahraniční politice posledních let. Francie v době svého předsednictví (na druhém summitu v roce 1974) bude muset navrhnout metodu a kalendář umožňující sjednocení Evropy v roce 1980.“⁹⁸

Nový prezident podporoval integraci i v jiných oblastech než jen v oblasti ekonomické a usiloval o konfederaci evropských států. Od svého zvolení se tak snažil o znovuoživení procesu integrace. Rozhodl se začít u institucí Společenství. Proto také během

⁹⁵ Výbor tří moudrých mužů – Barend Biesheuvel, Edmund Dell a Robert Marjolin, jejich úkolem bylo připravit zprávu, která by navrhovala zlepšení procedur a mechanismů fungování Evropských společenství. Jejich zpráva, *Conclusions du « Comité des Sages »* (www.ena.lu), zmiňovala i Radu ministrů a v rámci ní i institut předsednictví.

⁹⁶ Kaniok, P.: *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 23

⁹⁷ Tamtéž, str. 24

⁹⁸ Citace Giscard d'Estainga. Gerbet, P.: *Budování Evropy*. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 277

svého předsednictví usiloval o to, aby docházelo pravidelně ke schůzkám nejvyšších představitelů států Devítky. 14. září 1974 svolal do Elysejského paláce předsedy vlád osmi členských zemí (neúčastnila se VB) a vyjednal s nimi dohodu o schůzkách každé tři nebo čtyři měsíce za účelem výměny názorů. Na 9. a 10. prosince svolal do Paříže vrcholný summit, který měl mimo jiné potvrdit tuto dohodu. Účastníky byli premiéři a prezidenti spolu se svými ministry zahraničních věcí a předseda Evropské komise.

Největším úspěchem tedy bez pochyby bylo vytvoření Evropské rady, tzn. pravidelných schůzek nejvyšších představitelů vlád členských zemí.⁹⁹ Nutnost těchto schůzek vyplývala především z toho, že se nepodařilo prosadit politickou unii a Společenství potřebovala nějakým způsobem koordinovat svá rozhodnutí a zaujmout společný postoj. Závěrečná zpráva uvádí, že se „předsedové vlád tedy rozhodli scházet v doprovodu svých ministrů zahraničních věcí třikrát do roka, popřípadě kdykoliv jindy dle potřeby, v Radě Společenství v kontextu politické spolupráce (...). Představitelé vlád dále potvrzují své rozhodnutí postupně přijmout společné postoje a koordinovat svoji diplomatickou činnost v oblasti zahraničních věcí, které ovlivňují zájmy Evropského společenství. Představitel předsedajícího státu bude mluvčím Devítky a bude vyjadřovat její názory v mezinárodní diplomacii.“¹⁰⁰ Mimo to se šéfové vlád dohodli, že všude tam kde to bude možné, budou přijímat rozhodnutí kvalifikovanou většinou, dohodli se na budoucích přímých volbách do Evropského parlamentu a na vytvoření společných pasů pro občany Společenství.

Úkolem Evropské rady nebylo převzít práci, kterou do té doby vykonávala Komise nebo Rada ministrů: „je třeba pochopit, že úkolem (Evropské rady) není zabývat se problémy, které se v daném momentě naskytly, (...) ale problémy, které jsou charakteristické svojí aktuálností a naléhavostí“¹⁰¹. Původní obavy, že by mohla postupně převzít funkci nadnárodních orgánů, se nepotvrdily. Evropská rada fungovala na mezivládním principu. Dosavadní nadnárodní orgány ani neohrozila, ale ani je neposílila. V 70. letech se i tak stala klíčovým orgánem Společenství, který zaujímá postoje v mezinárodní politice a rozhoduje v záležitostech, které Rada ministrů není schopna rozhodnout.

Summit se však nezabýval pouze otázkou schůzek představitelů států. Diskutovalo se také o ekonomických otázkách, kde byla vyjádřena vůle uskutečnit Hospodářskou a měnovou

⁹⁹ Ort, A.: Evropa 20. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň 2004, str. 261

¹⁰⁰ Meeting of the Heads of Government of the Community. Paris, 9 and 10 December 1974. www.ena.lu [17.5.2009]

¹⁰¹ Déclaration du Président Giscard d'Estaing à la presse à l'issue de la réunion des chefs de gouvernement de la Communauté européenne à Paris (10 décembre 1974). www.ena.lu [17.5.2009]

unii, bojovat proti inflaci a za větší zaměstnanost. Rozhodlo se o vytvoření Evropského fondu pro regionální rozvoj.

3. Francouzské předsednictví 1979 (1. pololetí) – Evropský měnový systém, přímé volby do EP

Ústředním tématem roku 1979 se stala měnová a ropná krize. Hospodářský růst, který země Šestky zaznamenávaly od konce 2. světové války se zpomalil. 70. léta se nesla ve znamení „stagflace“, a propadem měn na světových trzích. Ropná krize zasáhla nejsilněji Evropu, poprvé v roce 1973, kdy Organizace zemí vyvážejících ropu zvýšila čtyřnásobně ceny ropy a poté je v roce 1979 ještě zdvojnásobila. V Evropě, která byla největším dovozcem ropy, se tato krize projevila růstem cen, inflací, deficitem zahraničního obchodu, oslabením měny a růstem nezaměstnanosti.

V duchu řešení nastalé krize se tak neslo i francouzské předsednictví v první polovině roku 1979, které bylo završeno vrcholnou schůzkou Evropské rady koncem června 1979. Hlavními tématy se tak stal Evropský měnový systém a energie. Mimo krizi bylo řešeno i téma prvních všeobecných voleb do EP.

Spolupráce Šestky a následně Devítky ve finanční oblasti byla předpokládána již v Římských smlouvách. Od té doby ale členské státy neměly potřebu nějak významněji zasahovat do této oblasti. Počátkem 70. let (1972) byl vytvořen tzv. „měnový had“, který určoval flukтуаční pásmo měn Šestky. Ale ani ten nebyl schopen překonat měnovou krizi konce 70. let. Po dohodě francouzského prezidenta a německého kancléře tak byl v průběhu roku 1978 projednán návrh na vytvoření Evropského měnového systému (dále EMS). V prosinci stejného roku byla na vrcholné schůzce představitelů vlád přijatá rezoluce zaměřená na zavedení EMS. Velká Británie odmítla účast. EMS vstoupil v platnost 13. března 1979. Systém byl založen na měnovém „hadu“, ale částečně pozměňoval a vylepšoval jeho strukturu. Novinkou bylo zavedení referenční měny ECU (European Currency Unit) určené „košem“ evropských měn. Hodnota ECU se měla měnit na základě kurzu jednotlivých podílových měn, přičemž fluktuace mezi dvěma měnami byla udržovaná v pásmu $\pm 2,25\%$. V momentě, kdy by hrozilo překročení flukтуаčního pásma, musely by zasáhnout národní centrální banky a udržet měnu v rámci pásma.¹⁰²

Rada v Štrasburku konstatovala, že „byla informovaná o poměrech, ve kterých je evropský měnový systém zaváděn a domnívá se, že bilance uskutečněná po prvních třech

¹⁰² Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 252

měsících fungování nového systému, je pozitivní. (...) Rada také zdůrazňuje politický význam, který zavedení stabilní měnové zóny znamená pro vývoj evropské integrace“¹⁰³.

Z hlediska energetiky bylo zapotřebí vyřešit, jak v budoucnu předejít krizi, která vznikla po zdražení cen ropy. Evropa se od počátku 60. let stala velkým dovozcem ropy, proto ji také tato krize zasáhla nejvíc. Bylo potřeba stanovit podmínky mezi zeměmi produkujícími a zeměmi konzumujícími ropu, snížit spotřebu ropy v Evropě a diverzifikovat zdroje energie. „Evropská rada se domnívá, že je nezbytné definovat mezi odběrateli a producenty světovou energetickou strategii zaměřenou na: zajištění úměrné a více racionální spotřeby ropy jakožto i dalších neobnovitelných zdrojů; umožnění pokračování ekonomického růstu méně závislého na vzrůstající spotřebě ropy, založeného na vývoji dalších energetických zdrojů (...). Evropská rada také vyjadřuje vůli (...) udržet v průběhu let 1980-1985 dovoz ropy do Společenství na úrovni stejné nebo menší té z roku 1978.“¹⁰⁴

V průběhu června proběhly první volby do Evropského parlamentu. Došlo k nim i přes negativní reakce uvnitř Francie a Velké Británie, ostatní partneři souhlas již dali. Ve francouzském parlamentu se diskutovalo o tom, zda tak nebudou posíleny pravomoci Parlamentu čímž by došlo k posunu k nadnárodnosti a tím k oslabení národní nezávislosti. Nakonec se však prezidentu Giscardu d'Estaingovi podařilo souhlas získat. Bylo ustanoveno, že pro volby bude použito poměrného zastoupení a to podle zákona, který byl výsostnou záležitostí každého státu. Volby tedy proběhly v období od 7. do 10. června 1979, počet poslanců se zvýšil ze 198 na 410¹⁰⁵. Závěrečná zpráva Rady uvedla, že „představitelé států s uspokojením konstatují, že volby proběhly v dobrých podmínkách a že přispěly k tomu, aby si Evropané více uvědomili vzájemnou solidárnost“¹⁰⁶.

Z hlediska pravomocí Parlamentu, který všeobecnými volbami získal demokratickou legitimitu, se velké změny neudály. Parlament se i tak nadále snažil o získání nových pravomocí, což se mu nakonec podařilo vůči Komisi, kterou mohl přísně kritizovat. Poslanci také dosáhli toho, „že Komise ES musí předstoupit před Parlament při jmenování Radou a její předseda musí učinit prohlášení o úmyslech s následnou debatou“¹⁰⁷. Komise se také zavázala, že bude Parlament konzultovat při podání návrhů na normativní akty i na jiné

¹⁰³ Conseil européen de 21/22 juin à Strasbourg, 1979. <http://cuej.u-strasbg.fr> [17.5.2009]

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ Ort, A.: Evropa 20. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň 2004, str. 271

¹⁰⁶ Conseil européen de 21/22 juin à Strasbourg, 1979. <http://cuej.u-strasbg.fr> [17.5.2009]

¹⁰⁷ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 287

nenormativní texty. Zároveň Parlament získal možnost pokládat otázky Radě, která se zavázala na ně písemně nebo ústně odpovídat.

4. Role předsednictví v 80. letech

Pro předsednictví byla v tomto období zlomová především Slavnostní deklarace o Evropské unii¹⁰⁸ z roku 1983 a Jednotný evropský akt¹⁰⁹ (dále JEA) z roku 1986. Slavnostní deklarace o EU požadovala zefektivnění EPS a to právě pomocí posílení pozice předsednictví. Podle článku 2.2.3 mělo být předsednictví „posíleno ve smyslu iniciačního práva, koordinace a reprezentace Společenství ve vztahu ke třetím zemím“¹¹⁰. Deklarace také upevnila vazby mezi předsednictvím a Parlamentem. Podle článku 2.3.4. se předsednictví „na počátku svého působení obrací na Evropský parlament a představuje mu svůj program. Na konci svého působení podává zprávu Evropskému parlamentu o dosaženém pokroku. Předsednictví pravidelně informuje EP (...) o tématech týkajících se zahraniční politiky projednávaných v rámci EPS. Předsednictví jednou ročně předstoupí při plenárním zasedání před EP a představí pokroky v oblasti EPS“¹¹¹. Deklaraci lze z hlediska předsednictví považovat za „první explicitní přiznání širšího než jen organizačního rozměru předsednictví“¹¹². Deklarace přiznává předsednictví nejen reprezentační úkoly v plné šíři, ale i programové funkce.

Prostřednictvím JEA předsednictví získalo kodifikaci úkolů souvisejících s agendou EPS formou primárního práva, což změnilo jeho pozici a z právního hlediska ji posílilo. Posilován byl i nadále vztah předsednictví s Parlamentem, kde navíc došlo k zavedení procedury spolupráce (z hlediska jeho pozice mluvčího Rady) při schvalování legislativních návrhů. Vyjednávací funkce předsednictví byla rovněž zdůrazněná návratem k většinovému hlasování v Radě. V rámci EPS bylo předsednické zemi svěřeno iniciovat podněty, řídit spolupráci a organizovat časový rozvrh EPS.

Role předsednictví byla nadále posilovaná v druhé polovině 80. let. Spolu s nárůstem agendy politik a měnící se zahraničně politické situace rostl i význam předsednictví. Došlo také ke změně jeho vnímání se zdůrazněním iniciační funkce (předsednictví od této doby určuje program a priority svého funkčního období) a k nárůstu nároků nejen na jeho

¹⁰⁸ Déclaration solennelle sur l'Union européenne (Stuttgart, 19 juin 1983). www.ena.lu [17.5.2009]

¹⁰⁹ L'Acte unique européen. www.ena.lu [17.5.2009]

¹¹⁰ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 25

¹¹¹ Déclaration solennelle sur l'Union européenne (Stuttgart, 19 juin 1983). www.ena.lu [17.5.2009]

¹¹² Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 26

výkonnost a efektivitu, ale také na vztahy s dalšími institucemi a na mediální prodejnost výsledků.

5. Francouzské předsednictví 1984 (1. pololetí) – otevření vyjednávání o přístup Španělska a Portugalska, rozpočet, Evropa občanů

Předsednictví roku 1984 bylo poznamenáno další politickou změnou ve Francii. Roku 1981 byl zvolen prezidentem levicový kandidát François Mitterand a byla sestavená levicově orientovaná vláda. Z hlediska evropské integrace nový prezident odmítl jakoukoliv nadnárodnost, na druhou stranu ale podporoval rozvoj společných politik a oživení v Evropě v podobě vytvoření evropského sociálního prostoru, ekonomického oživení, boje s nezaměstnaností a silnější obchodní politiky vůči USA a Japonsku. Podporoval také myšlenku přehodnocení zakládajících smluv a myšlenku Evropské unie. Předsednictví v první polovině roku 1984 využil k prosazení svých iniciativ.

V květnu vyhlásil v projevu před Evropským parlamentem, že je připraven posoudit projekt Evropské unie (...). Postupoval přitom velice opatrně: „Nová smlouva by neměla nahradit stávající smlouvy, které by zůstaly tak, jak jsou a byly by rozšířeny do oblastí, které nepokrývají“¹¹³. Navrhl také vytvoření stálého sekretariátu pro EPS a zmínil možnost „variabilní geometrie“ pro zapojování různých členů Společenství.

Součástí závěrečné zprávy je i řešení rozpočtového problému. Ten byl způsoben různými požadavky států Devítky. Francie požadovala zvýšení zdrojů pro financování SZP a nových politik, o jejichž prosazení usilovala. K tomu, aby získala podporu Německa, musela Francie souhlasit se stanovením mléčných kvót a se zavedením zásady rozpočtové disciplíny pro zemědělské a další výdaje. Nakonec byl komunitární rozpočet rozšířen cestou zvýšení stropu DPH z 1 % na 1,4 %. Došlo také ke „kompenzaci“ pro Velkou Británii, která byla stanovena ve výši dvou třetin rozdílu mezi jejími platbami na DPH a jejími příjmy z komunitárního rozpočtu. Dohoda z Fontainebleau tak zajišťovala návrat 66 % britského příspěvku zpět Británii.¹¹⁴

V oblasti rozšíření byl stanoven termín pro zahájení přístupových jednání se Španělskem a Portugalskem. Pro Francii, která si vždy hlídala své zemědělství, to nebylo jednoduché rozhodnutí – především Španělsko bylo zemědělskou zemí a Francie se obávala přílivu jeho zemědělských výrobků do společného trhu. Členské země měly také obavy

¹¹³ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 299

¹¹⁴ Fiala, P., Pitrová, M.: Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2003, str. 105-107

ze zvětšení regionálních rozdílů Společenství a z přílivu nezaměstnaných ze Španělska i Portugalska. Tato témata se měla v průběhu vyjednávání vyřešit.¹¹⁵

Zpráva se ale nejvíce zabývala projektem „Evropa občanů“: „Je nezbytné, aby Společenství odpovědělo na očekávání evropských občanů přijetím vhodných opatření k posílení své identity a svého obrazu u občanů a ve světě.“¹¹⁶ Byla založená komise, která měla za úkol prozkoumat možnosti posílení identity Společenství. Cílem projektu „Evropa občanů“ bylo zajištění volného pohybu obyvatelstva bez vnitřních hranic a bez policejní kontroly, jeden společný dokument pro převoz zboží, uznání vysokoškolských diplomů v rámci Společenství, vytvoření vzájemně uznávaného diplomu odborného vzdělání pro všechny kvalifikované pracovníky a jednotného řidičského pasu. Došlo také k návrhu na přijetí společné vlajky a hymny Společenství.¹¹⁷

Byla vytvořena ještě jedna komise záměrně přirovnávaná ke Spaakově výboru, jenž sehrál klíčovou roli při sepisování Římských smluv, která se měla zabývat institucionálními otázkami: „Tato komise je pověřena sestavením připomínek k zlepšení činnosti evropské spolupráce v komunitární oblasti a v oblasti politické spolupráce.“¹¹⁸ Cílem této komise bylo sestavení připomínek a návrhů na zlepšení fungování Společenství, což nakonec vedlo k první úpravě zakládajících smluv a k přijetí JEA.

6. Francouzské předsednictví 1989 (2. pololetí) – volný pohyb osob, politické změny ve střední a východní Evropě, sociální dimenze

Předsednictví druhé poloviny roku 1989 bylo poznamenáno mezinárodní politickou situací – rozpadem sovětského bloku a plánovaným přechodem zemí střední a východní Evropy na demokracii. Předsednictví věnovalo této změně vlekou pozornost. Závěry předsednictví zároveň pojednávají o volném pohybu osob a sociální dimenzi v rámci uskutečňování JEA. Součástí závěrů předsednictví je také vyjádření EPS k politickým změnám ve světě (střední a východní Evropa, středomořské země, volby v Chile, Izraelsko-palestinské vztahy, atd.).

Na iniciativu Francie, která byla i nadále vedená levicovou vládou v čele s prezidentem Mitterandem, byla během tohoto předsednictví přijata Sociální charta – Charta Společenství o základních sociálních právech pracujících. Charta měla sloužit členským státům jako „referenční bod proto, aby v budoucnosti brali plně v úvahu sociální dimenzi ve

¹¹⁵ Les réserves de la France et d'autres pays membres. www.ena.lu [17.5.2009]

¹¹⁶ Conseil européen des 25/26 juin 1984 à Fontainebleau. <http://cuej.u-strasbg.fr> [17.5.2009]

¹¹⁷ Ort, A.: Evropa 20. století. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň 2004, str. 286-287

¹¹⁸ Conseil européen des 25/26 juin 1984 à Fontainebleau. <http://cuej.u-strasbg.fr> [17.5.2009]

vývoji Společenství“¹¹⁹. Návrh na její vytvoření vznikl již o rok dříve, ale bylo to právě francouzské předsednictví, které ji zajistilo přijetí jedenácti zeměmi Společenství. Nepřijala ji pouze Velká Británie, která tak učinila až po nástupu Tonyho Blaira v roce 1998. Charta se zabývá tématy jako např. volný pohyb pracovníků, zaměstnání a odměny, zlepšení životních a pracovních podmínek, sociální zabezpečení, odborné vzdělání, rovné zacházení mezi muži a ženami, ochrana zdraví a bezpečnost při práci, atd.

V rámci uplatňování JEA a dovršování vnitřního trhu se největší důraz kladl na volný pohyb občanů, který navazoval na projekt Evropa občanů. „Všechny politiky Společenství v ekonomické a sociální sféře přispívají přímo nebo nepřímo k upevnění společného vědomí sounáležitosti. Tato tendence musí být rozšířena a urychlena přijetím konkrétních opatření, která umožní evropským občanům poznat v jejich každodenním životě, že patří do jednoho celku.“¹²⁰ K tomu mělo přispět především odstranění posledních kontrol na vnitřních hranicích tak, aby byl umožněn volný pohyb osob. S tím samozřejmě souvisela přísnější kontrola na vnějších hranicích Společenství. Předsednictví tedy vyjádřilo potřebu přijmout opatření k boji proti terorismu, drogové závislosti a organizovaného zločinu. Žádalo tedy Komisi, aby prostudovala možná opatření, která by zajistila efektivní kontrolu na vnějších hranicích Společenství.

Hlavním tématem Evropské rady i EPS se staly změny ve střední a východní Evropě. Společenství chtělo přispět k procesu demokratizace těchto zemí a k přechodu z plánované ekonomiky na tržní ekonomiku: „Společenství přijalo a přijme potřebná rozhodnutí k posílení spolupráce s národy aspirujícími k svobodě, demokracii a pokroku (...) Společenství uzavřelo obchodní smlouvy a (...) smlouvy o spolupráci s Československem, Maďarskem a Polskem“¹²¹. Na základě toho vznikl program PHARE (Poland and Hungary Assistance for Reconstructing their Economies), který se později rozšířil na další země střední a východní Evropy. Evropská rada schválila vytvoření Evropské banky pro obnovu a rozvoj, jejímž cílem měla být podpora produktivních a konkurenceschopných investic do zemí střední a východní Evropy, a Stabilizační fond pro Polsko. Společenství velmi záleželo na vývoji v této oblasti Evropy, protože se zde nacházeli potenciální noví členové. Po dokončení procesu konvergence k tržnímu hospodářství a k pluralitní demokracii v těchto zemích tak konečně

¹¹⁹ Conseil européen des 8/9 décembre 1989 à Strasbourg. <http://cuej.u-strasbg.fr> [17.5.2009]

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Tamtéž

mohlo být překonáno rozdělení Evropy a mohlo dojít k navázání nových politických i ekonomických vztahů.¹²²

7. Role předsednictví po přijetí Maastrichtské smlouvy

V 90. letech se díky Maastrichtské smlouvě¹²³ rozšířily pravomoci předsednické země zejména o pole Hospodářské a měnové unie (dále HMU) a spolupráce v oblasti Justice a vnitra. EPS se přeměnila na Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, jejímž mluvčím i nadále zůstalo předsednictví (jak ve vnitřních vztazích v rámci EU, tak vůči třetím státům, kde zastupovalo EU). V oblasti HMU bylo předsednictví i nadále mluvčím Rady vůči EP, ale zároveň se stalo mluvčím nově vzniklé Evropské centrální banky (dále ECB). V oblasti Justice a vnitra mělo předsednictví povinnost komunikovat s Evropským parlamentem. Vzrostly také nároky na vyjednávací schopnosti předsednictví vůči Evropskému parlamentu, který novou smlouvou získal spolurozhodovací pravomoci. Předsednictví tak nevyjednávalo jen v rámci Rady, ale i s Evropským parlamentem.

V roce 1993 došlo ke změně stanovování pořadí předsednictví: „dosavadní pravidlo postupného a sestupného abecedního pořádku, narušovaného jen rozšiřovacími vlnami, vystřídal rozhodnutím Evropská rada (..) pevně stanovený harmonogram zohledňující skutečnost, že čtvrté rozšíření bylo poměrně masivní a že ne všechny nové členské státy projevíly vůli plně participovat na SZBP“¹²⁴.

Další změnu přinesla Amsterodamská smlouva¹²⁵, která zavedla funkci Vysokého představitele pro SZBP. Předsednictví tak v této funkci vznikl konkurent, podle čl. J.8 Smlouvy měl Vysoký představitel předsednictví v této oblasti asistovat.

V druhé polovině 90. let, po summitu Evropské rady v Helsinkách, se nadále kladl důraz na spolupráci předsednictví s generálním sekretariátem, s nastupujícím předsednictvím a v rámci trojky. Závěrečné prohlášení také ukládá předsednictví, aby omezilo počet neformálních ministerských schůzek konaných během předsednictví na pět.

V roce 2000 byl přijat nový Jednací řád Rady, který dal předsednictví právo na to, aby si mohlo určit počet členů jednotlivých delegací nebo určovat čas k diskusi. Smlouva z Nice stanovila, že se jeden ze summitů předsednictví musí konat v Bruselu. Změny přinesla i Evropská rada ze Seville z roku 2002, která dále zmínila nutnost spolupráce mezi úřadujícím

¹²² Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 318

¹²³ Smlouva o Evropské unii, Maastricht 7. 2. 1992. www.mfcr.cz [17.5.2009]

¹²⁴ Kaniok, P.: Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. Brno 2008, str. 29

¹²⁵ Traité d'Amsterdam, 2 octobre 1997. www.ena.lu [17.5.2009]

a následujícím předsednictvím. Článek 4 přílohy II Závěrů summitu ze Seville uložil nastupujícím předsednictvím vypracovat tříletý program práce Rady, ve spolupráci s Komisí a Radou.

I tak ale není předsednictví doposud kompletně upraveno primárním právem, jeho funkce nejsou nikde přesně stanoveny. Neustále trvá tlak na jeho reformu, a tak se o jeho další podobě a přesnějším definování bude nadále jednat.

8. Francouzské předsednictví 1995 (1. pololetí) - přípravy rozšíření, měnová unie, vnější vztahy EU

I pro toto předsednictví, o šest let později, byly hlavním tématem země střední a východní Evropy. Cílem Francie bylo postoupit ještě o něco dále v přístupových vyjednáváních s těmito zeměmi. Dalším urgentním bodem bylo zavedení měnové unie k 1. lednu 1999. Jacques Chirac, který nastoupil do prezidentského úřadu v květnu 1995, měl také za cíl zviditelnit EU ve světě tak, aby i její slovo bylo slyšet v mezinárodně politickém prostředí.

O cílech Francie a jejich naplnění mluvil Chirac ve svém projevu k EP v červenci 1995. Francie si pro své šestiměsíční předsednictví stanovila: „učinit kroky k tomu, aby Evropa byla připravená na budoucí výzvy; přiblížit společné politiky zájmu občanů; posílit činnost EU v mezinárodních vztazích“¹²⁶.

Co se týče prvního bodu, mluvil francouzský prezident především o budoucím, doposud největším, rozšíření směrem na východ. Během francouzského předsednictví probíhaly přípravy na budoucí rozšíření: Komise vydala Bílou knihu zaměřenou na přiblížení legislativy zemí střední a východní Evropy. Na summitu Evropské rady v Cannes se pak sešli jak představitelé Patnáctky, tak představitelé kandidátských zemí, aby mohli jednat o rozšíření společně. Během prvního pololetí roku 1995 došlo k setkání Rady pro přidružení s Rumunskem, Českou republikou, Bulharskem, Slovenskem, Maďarskem a Polskem. V souvislosti s rozšířením zmínil prezident také přípravy na mezivládní konferenci, plánovanou na rok 1996. Cílem této konference bylo „důkladně reformovat instituce Unie před dalším rozšířením“¹²⁷. Již během prvního pololetí 1995 tři hlavní instituce Unie předložily své návrhy na vlastní reformu. K tomuto účelu byla také Evropskou radou v Cannes vytvořena tzv. „Reflection group“, složená z představitelů ministerstev zahraničních věcí a předsedy Komise, která měla „přezkoumat a vypracovat

¹²⁶ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, 11 juillet 1995). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹²⁷ Tamtéž

návrhy, v souvislosti s ustanoveními Smlouvy o EU, k jejich přepracování nebo k jejich doplnění v duchu demokracie a otevřenosti, (...). Vypracuje možnosti (zlepšení) v souvislosti s budoucím rozšířením“¹²⁸. V rámci tohoto bodu Chirac také zmínil přípravy na měnovou unii. Dřív se předpokládalo, že třetí fáze zavedení jednotné měny by mohla proběhnout již v roce 1997. To se ale ukázalo nemožné vzhledem k ekonomické situaci v Evropě: docházelo k poklesu HDP, devalvaci měn, nezaměstnanosti a růstu veřejných deficitů. V souvislosti s touto situací zasedání Evropské rady v Cannes vyjádřilo odhodlání třinácti států (kromě Velké Británie a Dánska) „přejít nejpozději 1. ledna 1999 k jednotné měně a přísně přitom respektovat konvergenční kritéria, harmonogram, protokoly a postupy stanovené ve smlouvě“¹²⁹.

V rámci druhého bodu, tedy přiblížení společných politik evropským občanům, se francouzský prezident zaměřil na boj proti nezaměstnanosti, vnitřní bezpečnost a touhu po kulturní identitě. Zaměstnanost, jak již bylo zmíněno, byla klíčová už jen proto, že pro občany byla v této době nejvíc viditelná. V zemích Patnáctky bylo až 19 miliónů nezaměstnaných.¹³⁰ Cílem, který si vytyčila Evropská rada, byl boj proti dlouhodobému profesnímu vyloučení studentů a nezaměstnaných, rozvoj školení a vyučení, a uspořádání pracovní doby. Rada také zmínila důležitost malých a středních podniků v oblasti zaměstnanosti. V oblasti vnitřní bezpečnosti a vnitřních záležitostí Rada konstatovala „shodu nad Konvencí zakládající Europol, výrazný prostředek pro spolupráci členských států v zájmu posílení bezpečnosti občanů“¹³¹. Prezident Chirac dále vytyčil tyto výsledky francouzského předsednictví: „rozšíření úlohy protidrogové jednotky Europolu a posílení hraniční spolupráce, která představuje významný pokrok; tři důležité Smlouvy (...): jedná se o smlouvu o Systému hraniční správy, Smlouvy na ochranu finančních zájmů Společenství a nakonec Smlouvu zakládající Europol“¹³². V oblasti kulturní identity, a především v oblasti vzdělání, došlo k vytvoření tří společných programů na období let 1995-1999: Leonrado, Sokrates a Mládí pro Evropu III.

V oblasti vnějších vztahů bylo zahájeno jednání se sousedícími zeměmi: s Tureckem a Ruskem. S Tureckem došlo v březnu k podpisu smlouvy o celní unii. Prezident Chirac

¹²⁸Cannes European council – 26 and 27 June 1995 Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

¹²⁹ Gerbet, P.: Budování Evropy. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. Praha 2004, str. 370

¹³⁰ Tamtéž, str. 371

¹³¹ Cannes European council – 26 and 27 June 1995 Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

¹³² Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, 11 juillet 1995). www.elysee.fr [17.5.2009]

v souvislosti s Tureckem zdůraznil nutnost spolupráce s tímto státem, který se snaží svojí politikou přiblížit západní Evropě. Pokud by Unie s Tureckem dál nevyjednávala, riskovala by, že zde dojde k posílení integrismu a zároveň, že se Turecko může obrátit na jiné státy s žádostí o spolupráci.¹³³

Prezident také zmínil snahu EU přispět ke stabilitě evropského kontinentu a to v souvislosti s válkou v Jugoslávii. Na návrh francouzského předsednictví byl do této oblasti vyslán mediátor C. Bildt, jehož bezprostředním cílem bylo vyjednat konec obléhání Sarajeva. Během března také došlo v Paříži k podpisu Paktu o stabilitě, který měl předejít konfliktům, podobným tomu v Jugoslávii. Byl založen na podpisu sousedských dohod mezi státy a urovnání hraničních sporů. Schůze Evropské rady také pojednávala o plánovaném summitu v Barceloně, který se měl sejít za účelem vyjednávat spolupráci se středomořskými zeměmi. Snaha o přiblížení se se Středomořskými zeměmi zůstává i nadále jednou z priorit francouzských předsednictví.

9. Francouzské předsednictví 2000 (2. pololetí) – Smlouva z Nice, Charta základních práv Unie, evropská sociální agenda

Francouzské předsednictví z druhé poloviny roku 2000 je bezesporu jedním z nejvýznamnějších období v historii EU. V rámci příprav na nové rozšíření došlo v závěru tohoto předsednictví ve francouzském Nice k vytvoření smlouvy, která dodnes představuje poslední úpravu zakládajících smluv a podle které se dodnes řídí procesy v EU. Vytvoření smlouvy ale nebylo jediným cílem Francie v tomto pololetí.

Při své úvodní řeči před Evropským parlamentem vytýčil francouzský prezident J. Chirac tyto priority Francie pro následující pololetí: „připravit Unii na rozšíření; směřovat Evropu k hospodářskému růstu, k zaměstnanosti a sociálnímu pokroku; přiblížit Evropu také občanům tak, aby žili s naším projektem ve svém srdci; upevnit místo Evropy ve světě“¹³⁴. Priority, které Chirac představil v roce 2000 se mnoho nelišily od těch z roku 1995. Francie se i nadále snažila jít ve stejném duchu, jen o něco dál.

U prvního bodu bylo cílem Francie zlepšit fungování institucí tak, aby byla Unie schopná rozhodování i po rozšíření o dalších deset členů. Stejně tak bylo potřeba zredukovat počet komisařů a rozšířit použití většinového hlasování do dalších oblastí. V tomto bodě bylo

¹³³ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, 11 juillet 1995). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹³⁴ Présentation par M. Jacques Chirac, Président de la République, du programme de la Présidence française de l'Union européenne devant le Parlement européen (Strasbourg, 4 juillet 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

francouzské předsednictví úspěšné. V průběhu vrcholné schůzky Evropské rady v Nice byla přijata smlouva, která tyto změny přinesla.

V rámci rozhodování byla rozšířena oblast, kde se bude rozhodovat kvalifikovanou většinou. Kvalifikovaná většina byla stanovena na 258 hlasů z celkových 345. Každému státu byl přidělen „počet hlasů“ dle počtu jeho obyvatel. Velké státy jako např. Německo, Francie nebo Velká Británie dostaly po 29 hlasech, menší státy jako např. Španělsko po 27 hlasech atd. Hlasy byly rovněž rozděleny i deseti státům, které měly teprve přistoupit. Na návrh Komise byla ustanovena tzv. „trojí většina“, což znamená, že v případě dosažení většiny hlasů „bude rozhodnutí přijato, jen když zároveň bude dosažena většina v počtu členských států a většina v počtu obyvatel Unie“¹³⁵. Na požádání Německa bylo poté vloženo procentuální vyjádření většiny občanů Unie, a to na 62 %. Početní většina byla stanovena na 2/3 celkového počtu členských států.¹³⁶

Co se týče Komise bylo stanoveno, že se větší státy (Německo, Francie, Itálie, Velká Británie a Španělsko) vzdají svého druhého komisaře. Každý stát, i ty, které teprve měly přistoupit, tak měl mít jen jednoho komisaře s tím, že jich po dalším rozšíření nebude víc než 27. „Spolu se striktně rovnocennou rotací smlouva z Nice zajistí jak posláním Komise představovat zájem Unie, tak i její efektivnost.“¹³⁷ Prezident Komise měl být od této doby volen kvalifikovanou většinou v rámci Rady. Stejně tak měli být po domluvě s prezidentem Komise navrženi komisaři, které potvrdí Evropský parlament. Evropskému parlamentu byly rozšířeny pravomoci a naopak snížen počet poslanců, který po rozšíření neměl přesáhnout 732 poslanců.

Smlouva byla i tak po schůzce v Nice zatím jen rámcová, i když ta nejdůležitější rozhodnutí se učinila právě zde. Musela být ještě sepsaná, což už bylo prací diplomatů. K podpisu došlo 26. února 2001, k ratifikaci pak v průběhu roku 2002. Smlouva vstoupila v platnost 1. února 2003 a dodnes představuje poslední úpravu primárního práva. I přes náročná jednání byla tato smlouva kritizována za nedostatečné změny: „neprojednala hlavní problém budoucnosti Unie a znovu ukázala nedostatečnost mezivládní metody vyjednávání“¹³⁸.

Co se týče druhého bodu – hospodářského růstu, zaměstnanosti a sociálního pokroku, tady měla Francie za cíl přiblížit Patnáctku k dokončení monetární unie, dostat politiku

¹³⁵ Le Conseil européen de Nice. www.ena.lu [17.5.2009]

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, devant le Parlement européen au terme de la Présidence française de l'Union européenne (Strasbourg, 12 décembre 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹³⁸ Le Conseil européen de Nice. www.ena.lu [17.5.2009]

zaměstnanosti do středu zájmu Unie a jejích politik, přijmout „evropskou sociální agendu“ a „umístit Evropu do čela informační společnosti“¹³⁹ – především co se týče podpory inovativních technologií, např. podpora připojení všech evropských škol k internetu do konce roku 2001.

V této oblasti se Francii během jejího předsednictví podařilo uskutečnit přijetí evropské sociální agendy. V rámci sociální agendy si „Unie stanovila pracovní program, který na dalších pět let stanovil cíle a schůzky v oblastech pracovního práva, sociální ochrany, mobility, celoživotního vzdělávání a boje proti diskriminaci a vyloučení“¹⁴⁰.

V oblasti přiblížení Evropy občanům navázala Francie na svá předešlá předsednictví. Podařilo se zajistit přijetí Charty základních práv Unie¹⁴¹. Charta vyjadřuje myšlenku zakotvenou v mezinárodním právu, která ale ve vlastním právu Unie nikdy specificky zmíněna nebyla. Potřeba této smlouvy, která by fungovala jako reference pro občany, byla vyřešena na návrh Soudního dvora právě v této době. Charta je rozdělená na šest kapitol: Důstojnost, Svoboda, Rovnost, Solidarita, Občanství a Spravedlnost.¹⁴² Charta mimo jiné stanovuje zákaz trestu smrti, právo na informovanost a konzultaci pracovníků v rámci společnosti, právo na úměrné a spravedlivé pracovní podmínky, zákaz dětské práce a ochranu mladých v práci, ochranu soukromého i pracovního života, právo volit a být volen, petiční právo nebo právo na diplomatickou a konzulární ochranu jakýmkoliv členským státem na území třetích zemí, kde není zastoupení země daného občana, atd. „Díky této Chartě se naše Unie posilní, lépe zajištěná hodnotami důstojnost, svobody, míru a solidarity, na kterých je založená.“¹⁴³

Prezident Chirac také při své závěrečné řeči zdůraznil nutnost ochrany životního prostředí a to jak v souvislosti s globálním oteplováním, kde přislíbil, že následující rok dojde v rámci Unie k omezení emisí skleníkových plynů, tak v souvislosti s katastrofami bezprostředně způsobenými člověkem. Tady poukazoval především na námořní bezpečnost v souvislosti s havárií tankeru Erika, který způsobil v roce 1999 u pobřeží Normandie jedno

¹³⁹ Présentation par M. Jacques Chirac, Président de la République, du programme de la Présidence française de l'Union européenne devant le Parlement européen (Strasbourg, 4 juillet 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁴⁰ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, devant le Parlement européen au terme de la Présidence française de l'Union européenne (Strasbourg, 12 décembre 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁴¹ Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne (Nice, 7 décembre 2000). www.ena.lu [17.5.2009]

¹⁴² La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne. www.ena.lu [17.5.2009]

¹⁴³ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, devant le Parlement européen au terme de la Présidence française de l'Union européenne (Strasbourg, 12 décembre 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

z největších poškození životního prostředí. Schůze Evropské rady v Nice také dala základ Evropskému potravinovému úřadu, který měl za úkol předcházet takovým nemocem a vadám potravin, jako byla např. nemoc šílených krav.

Čtvrtou prioritou Francie bylo posilnit Evropskou unii na mezinárodní scéně. Zde si prezident Chirac stanovil tři prioritní oblasti: Balkán, Středomoří a Asii. V souvislosti s Balkánskými státy se v průběhu října podařilo zorganizovat Záhřebský summit, kde se poprvé sešli všichni představitelé zemí Patnáctky a zemí jihovýchodní Evropy. Všem zúčastněným zemím bylo nabídnuto členství v Unii, které představuje mír, dodržování lidských práv a regionální spolupráci. „Záhřebský summit zajisté nevyřešil všechny problémy, ale naznačil směr díky procesu stabilizace a asociace.“¹⁴⁴ Se zeměmi Středomoří se Patnáctka setkala v Marseille, kde se země EU rozhodly tomuto regionu věnovat 13 miliard eur na dalších sedm let.¹⁴⁵

V rámci zahraniční politiky EU Chirac také zdůraznil potřebu vojenských kapacit, které by předešly krizím nebo je vyřešily. Členské státy se tak zavázaly přispět vojenskými prostředky. Rada v Nice také ustanovila důležité organizace, které mají přispět k řízení mezinárodní politiky a společné obrany Unie, jako např. Výbor pro politiku a obranu, Vojenský výbor a Evropský vojenský štáb.

¹⁴⁴ Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, devant le Parlement européen au terme de la Présidence française de l'Union européenne (Strasbourg, 12 décembre 2000). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁴⁵ Presidency conclusions Nice European council meeting 7, 8 and 9 december 2000. www.europa.eu [17.5.2009]

IV. FRANCOUZSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ 2008

Francouzské předsednictví z druhé poloviny roku 2008 bylo založeno především na osobě prezidenta Nicolase Sarkozyho. Cílem nového prezidenta, který nastoupil do úřadu v květnu 2007, bylo předvést, co všechno může Evropa dokázat, když ji vede silná země s velmi schopným a širokým diplomatickým zázemím. I podle francouzských odborníků mělo být toto předsednictví jiné, výjimečnější než ty předcházející. Hlavně proto, jak již bylo zmíněno, že má po celém světě více zastoupení, než např. Slovinsko nebo Portugalsko, které předcházeli francouzskému předsednictví, a pro které francouzští diplomaté jednali v době jejich předsednictví tam, kde své zástupce nemají. Maxime Lefebvre, profesor Institutu politických věd v Paříži, dále zmiňuje, že „Francie přispěje Evropské unii svými zkušenostmi původní zakladatelské země“¹⁴⁶. Lefebvre předsednictví zároveň bere jako příležitost k usmíření Francouzů s Evropou po odmítnutém referendu o Evropské ústavní smlouvě. „Francouzští představitelé budou mít jedinečnou šanci udělat Francii spokojenou s Evropou a Evropu spokojenou s Francií, učinit „návrat Francie do Evropy a Evropy do Francie“¹⁴⁷. Sarkozy si uvědomoval tuto situaci a o to více bylo jeho cílem silné francouzské předsednictví, které by vyvedlo Evropu z krize, do které se dostala po irském „ne“, a které by překonalo neshody a přivedlo státy ke stejnému evropskému ideálu. Jeho cílem bylo naslouchat všem: „celá rodina, to je 27 států, nesmíme nikoho nechat pozadu“¹⁴⁸.

Pro své předsednictví si Francie stanovila následující priority: energie a životní prostředí, imigrační politika, bezpečnost a obrana a společná zemědělská politika. Mezinárodní situace si ale během francouzského předsednictví vyžádala změnu těchto stanovených priorit. Nejdůležitějšími body francouzského předsednictví se tak hned v jeho první polovině stala krize v Gruzii a světová finanční krize. Důležité také bylo odmítnutí Lisabonské smlouvy v irském referendu, pro které se Francie snažila nalézt řešení. Původní priority tak byly částečně přesunuty do pozadí.

1. Gruzínská krize

Konflikt mezi Ruskou federací a Gruzii vypukl v noci ze 7. na 8. srpna, kdy Gruzie vojensky obsadila jednu ze svých provincií Jižní Osetii. Rusko, které podporuje nezávislost této provincie, odpovědělo vojenským útokem na Gruzii. Prezident Sarkozy, jako „hlava“

¹⁴⁶ Lefebvre, M.: La présidence française de l'Union européenne en perspective. Regards sur l'actualité, číslo 340, duben/květen 2008. (str. 7)

¹⁴⁷ Tamtéž (str. 7)

¹⁴⁸ Discours de M. le Président de la République, Strasbourg – Parlement européen (10 juillet 2008). www.elysee.fr [17.5.2009]

Evropské unie reagoval na tuto krizi okamžitě a hned dva dny po napadení odjel do Moskvy jednat se svým ruským protějškem D. Medveděvem. Gruzie patří do programu „Východní partnerství“, takže bylo pro EU důležité, aby boje přestaly a situace se vyřešila co nejrychleji. Sarkozy a Medveděv se o tři dny později, 11. srpna, dohodli na tzv. „šesti bodech“, podle kterých měly boje ustát. Francouzský prezident poté odjel do Tbilisi, kde tuto smlouvu podepsal i gruzínský prezident. Boje tedy ustaly, teď již bylo třeba dořešit stažení ruské armády z gruzínského teritoria. Sarkozy zde prokázal svoji obratnost v mezinárodním vyjednávání, podpis příměří byl možný právě díky francouzskému předsednictví. Zároveň se mu podařilo získat souhlasné stanovisko EU na vzniklou krizi, což umožnilo rychlé a jednotné jednání ze strany EU.

Následně se 1. září sešla Evropská rada, která se vyjádřila k dané krizi. Mimo jiné odsoudila Ruské jednání, jeho jednostranné uznání nezávislosti Jižní Osetie a Abcházie a podmínila další jednání o smlouvě mezi EU a Ruskem stažením ruského vojska do původních pozic. Došlo také ke stanovení evropských pozorovatelů v Gruzii.

Evropská rada, která se sešla 15. a 16. října v Bruselu, dále potvrdila svoji podporu východním sousedům, zvláště pak při jejich snaze dosáhnout ekonomické modernizace a demokracie. Zároveň s uspokojením konstatovala, „že se ruská vojska stáhla ze zón přilehlých k Jižní Osetii a Abcházii (...). Evropská rada žádá Komisi a Radu, aby pokračovala v hloubkové analýze Rusko-evropských vztahů s ohledem na nadcházející summit (...). Výsledky budou brány v úvahu při dalších jednáních o nové Partnerské smlouvě s Ruskem“¹⁴⁹.

2. Finanční krize

Finanční krize, která sice v roce 2007 začala ve Spojených státech, se v Evropě projevila právě ve druhé polovině roku 2008 a dále v roce 2009. Francouzské předsednictví tak na ní muselo reagovat. Krize se řešila zvláště v rámci zemí eurozóny (země, které již přijaly euro) a zvláště se zeměmi bez eura. I když byla každá země zasažena jinak, předsednictví se snažilo spojit členské země v řešení tohoto problému. Na iniciativu EU se také v listopadu konal summit ve Washingtonu, který „sestavil ambiciózní program s cílem koordinovat uzdravování světové ekonomiky, zefektivnit regulace finančního trhu, zlepšit světovou vládu a zavrhnout protekcionismus“¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Brussels European council 15 and 16 october 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

¹⁵⁰ Brussels European council 11 and 12 december 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

Evropská rada ve svém závěru také zdůrazňuje, že v těchto výjimečných podmínkách, „bude Evropa jednat jednotně, silně, rychle a rozhodně tak, aby předešla recesní spirále a udržela ekonomickou aktivitu a zaměstnanost“¹⁵¹. Co se týče konkrétních zásahů proti projevům finanční krize, podpořila Evropská rada především následující:

- „zesílení zásahů ECB v hodnotě 30 miliard euro pro rok 2009/2010, speciálně pro malé a středně velké podniky, pro obnovitelné energie a čistou dopravu, hlavně ve prospěch automobilového průmyslu
- zjednodušení procedur a zrychlení implementace programů financovaných Kohezním fondem, Strukturálními fondy a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova
- rychlou doplňující aktivitu Evropského sociálního fondu k podpoře zaměstnanosti, především ve prospěch nejvíce zranitelných skupin ve společnosti
- podpora zaměstnanosti v klíkových faktorech evropské ekonomiky, konkrétně Evropským fondem pro přizpůsobení se globalizaci
- možnost, pro členské státy, které si to přejí, zavést redukci daně z přidané hodnoty v určitých sektorech“¹⁵²

(...)

Evropská rada také vyzývá Evropský parlament, Radu a Komisy, aby přijali potřebná opatření. Členské státy potom mají „přijmout opatření k posílení poptávky, která mohou představovat zvýšení veřejných výdajů, zmírnění daňové zátěže, snížení příspěvků na sociální zabezpečení, pomoc určitým kategoriím společností nebo přímou pomoc domácnostem, zvláště těm, které jsou nejvíce zranitelné“¹⁵³.

Ekonomická krize, kterou se závěry Evropské rady nejvíce zabývají, není stále vyřešená, takže nelze říct, zda daná opatření dopomohla k jejímu vyřešení nebo ne. I tak se tato krize stala hlavním tématem francouzského předsednictví a dále potom i následujícího českého předsednictví.

3. Energie a životní prostředí

První prioritou stanovenou francouzským předsednictvím se stala energie a životní prostředí. V této oblasti prezident Sarkozy zdůraznil nutnost jednat a neohlížet se na to, kdy začnou ostatní: „pokud my Evropané musíme čekat, až ostatní něco udělají, mohli bychom

¹⁵¹ Brussels European council 11 and 12 december 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ Tamtéž

čekat dlouho. (...) Evropa musí jít příkladem“¹⁵⁴. Cílem francouzského předsednictví bylo přijetí balíčku energie-klima, který byl navržen Komisí. Součástí tohoto balíčku bylo snížení produkce oxidu uhličitého a naopak zvýšení spotřeby obnovitelných energetických zdrojů. Balíček měl být součástí přípravy a jednotného postoje členských států při vyjednávání smlouvy na Konferenci OSN o klimatických změnách v Kodani na konci roku 2009. Prezident Sarkozy se se schválením obrátil na Evropský parlament, který požádal o to, aby se zasadil o jeho přijetí.

Evropská rada v prosinci tento balíček jednomyslně přijala, o pět dní později ho většinově schválil i Evropský parlament. „Tento balíček splní ambiciózní energetické a klimatické závazky, které vyvstaly v EU v březnu 2007 a 2008, především cíl snížit produkci skleníkových plynů o 20 % do roku 2020. Evropská rada potvrzuje závazek EU snížit produkci o 30 % v rámci (...) globální dohody o klimatických změnách pro období po roce 2012 pod podmínkou, že i ostatní rozvinuté země přijmou opatření omezující tyto emise.“¹⁵⁵ Přijetí balíčku tedy bylo úspěchem francouzského předsednictví.

V souvislosti s energií a energetickou bezpečností byla cílem prezidenta Sarkozyho diverzifikace energetických zdrojů, rozšíření cest, kterými jdou energetické zdroje do Evropy (podpora vybudování potrubí Nabucco) a podpora nukleární energii. K této oblasti se vyjádřila Evropská rada při svém zasedání v Bruselu 15. a 16. října 2008. Evropská Rada přijala kroky, které povedou k větší energetické bezpečnosti: dokončit legislativní balíček na vnitřní trh s elektřinou a plynem; rozhodně prosazovat diverzifikaci energetických zdrojů, k čemuž přispívají i ustanovení z balíčku energie-klima; zvláštní pozornost bude věnovaná spojení a propojení nejvíce izolovaných evropských zemí, propojení evropských sítí, budování infrastruktury a diverzifikaci zdrojů i jejich cest; vyvinout vztahy mezi EU a produkujícími a tranzitními zeměmi s cílem zajistit stabilitu dodávek energií.

4. Imigrační politika

Imigrační politika, která by byla společná pro všechny členské státy, představovala pro francouzské předsednictví další prioritu. Prezident Sarkozy již při představování této priority francouzského předsednictví zdůraznil, že od 1. července Francie zrušila všechny překážky vstupu na svůj trh práce. Zdůraznil také, že většina členských států EU je zároveň členy Schengenského prostoru a tudíž je nezbytné, aby byla přijata společná politika imigrace, aby

¹⁵⁴ Discours de M. le Président de la République, Strasbourg – Parlement européen (10 juillet 2008). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁵⁵ Brussels European council 11 and 12 december 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

se tak zabránilo nelegální imigraci a došlo navíc k její regulaci. „Evropa se nechce stát pevností, Evropa neodmítá přijímat, Evropa potřebuje imigraci pracovníků, ale Evropa také nemůže přijmout všechny, kteří chtějí do Evropy přijet.“¹⁵⁶ Evropský pakt o imigraci se stal velmi důležitým dokumentem pro francouzské předsednictví.

Evropská rada se k tomuto tématu vyjádřila na svém zasedání v říjnu, kde přijala Evropský pakt o imigraci a azylu. Tento pakt „vyjadřuje závazek EU a členských států provádět spravedlivou, efektivní a jednomyslnou politiku pro řešení výzev a možností, které imigrace představuje“¹⁵⁷. Detaily měly být ještě dále dojednány, ale základní principy byly dány zmíněným Paktem. Vyjádřená opatření měla být přijata jak na úrovni států, tak na úrovni EU. Zavedení Paktu bude předmětem Evropské rady, která se sejde v červnu 2010.

5. Zahraniční vztahy a Evropská politika bezpečnosti a obrany

Evropská politika bezpečnosti a obrany je diskutovaným tématem již od počátku evropské integrace. Dalo by se ale říct, že prakticky tato politika neexistuje, je jen součástí SZBP, kde ale každý stát jedná na základě svého rozhodnutí. Francouzský prezident zde zdůraznil, že není možné, aby Evropa byla politickou mocností, pokud nebude schopná ubránit se a využít svých vlastních prostředků k dosažení své politiky. Jak mohou Evropané dále tvořit svoji zahraniční politiku, když nejsou schopni vybavit se vojenskými a lidskými prostředky k tomu, aby jejich společná rozhodnutí byla respektována? Sarkozy dále zdůraznil, že si nelze vybírat mezi NATO a společnou evropskou obrannou politikou. Obě spolu musí spolupracovat, musí existovat bok po boku.

Prohlášení Evropské rady k tomuto tématu stanovuje nové cíle pro posílení a optimalizaci evropských schopností v této oblasti. Zároveň byla na tomto summitu Rady přijata Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie¹⁵⁸. Sarkozy zdůraznil, že tato strategie bude vybudovaná v rámci partnerství s NATO a v souladu s ním, s Chartou OSN a s Radou bezpečnosti.

Zpráva Evropské rady zároveň mluví o Evropské politice sousedství. Součástí této politiky je Středomořské partnerství. Po summitu v Marseille byla 13. července založená Unie pro Středomoří, která je předsedána evropským předsednictvím, Egyptem a pěti generálními tajemníky, mezi nimiž je jeden Izraelec a jeden Palestinec. Už jen tento fakt je

¹⁵⁶ Discours de M. le Président de la République, Strasbourg – Parlement européen (10 juillet 2008). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁵⁷ Brussels European council 15 and 16 october 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

¹⁵⁸ Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie – Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě. www.consilium.eu [17.5.2009]

úspěchem, protože je to poprvé, co arabské státy akceptovaly izraelského představitele v čele regionální organizace. Partnerství se zeměmi Středomoří bylo prioritou francouzského předsednictví již delší dobu, v průběhu předsednictví roku 2008 se uskutečnilo.

6. Společná zemědělská politika

Na tuto poslední prioritu francouzského předsednictví „nezbyl“ čas. Francouzský prezident nastínil potřebu zemědělské produkce v momentě, kdy svět tolik potřebuje potraviny. Proto by nebylo rozumné v tomto okamžiku snižovat evropskou zemědělskou výrobu, jak někteří žádají.

Evropská rada v této oblasti vyjádřila důležitost dohody o „Zdravotní Kontrole“ SZP a zároveň vyjádřila podporu irské snaze vyřešit nastalou situaci s vepřovým masem.

7. Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva se stala tématem kvůli irskému „ne“ v referendu v červnu 2008. Smlouva má především vyřešit institucionální krizi, která nastala po posledních rozšířeních. „Nikdo neřekl, že Lisabonská smlouva vyřeší všechny problémy, ale byla a stále je vyjádřením kompromisu přijatelného pro všechny“.¹⁵⁹ Irské odmítnutí je tedy potřeba řešit a dojít k novému, tentokrát kladnému, rozhodnutí. Prezident Sarkozy se vydal hned v červenci do Irska, kde se snažil dohodnout na dalším postupu s irskými představiteli. „Francouzské předsednictví navrhne metodu a doufám, že i řešení v souladu s irskou vládou.“¹⁶⁰

Evropská rada z prosince 2008 uvedla, že i přes ustanovení v dosud platných smlouvách, která mluví o nutnosti snížení počtu komisařů, bude možné po přijetí Lisabonské smlouvy ponechat jejich stávající počet. Tedy, že každý členský stát bude mít jednoho komisaře. Zároveň byla přijata prohlášení specificky k irské situaci. Evropská rada zaručila Irsku, že „nic v Lisabonské smlouvě (...) nemění rozsah nebo činnost unijních kompetencí v oblasti zdanění; Lisabonská smlouva nepoškodí bezpečnostní a obrannou politiku členských států, včetně tradiční irské neutrality (...); garanci opatření v irské Ústavě související s právem na život, vzdělání a rodinu, které nejsou žádným způsobem ovlivněny faktem, že Lisabonská smlouva připisuje právní postavení Chartě základních práv EU (...)“¹⁶¹. Po stanovení těchto garancí je teď na irské vládě, aby učinila vše pro to, aby smlouva

¹⁵⁹ Discours de M. le Président de la République, Strasbourg – Parlement européen (10 juillet 2008). www.elysee.fr [17.5.2009]

¹⁶⁰ Tamtéž

¹⁶¹ Brussels European council 11 and 12 december 2008, Presidency conclusions. www.europa.eu [17.5.2009]

byla Irskem ratifikována. V současné době je smlouva ratifikována 25 členskými státy, je tedy na Irsku a také na České republice, aby k přijetí došlo co nejdříve.

Toto zatím poslední francouzské předsednictví je hodnoceno poměrně kladně. Jak odborníci, tak evropští politici hodnotí evropskou politiku Nicolase Sarkozyho jako dynamickou a energickou. Jako velmi pozitivní je vnímán fakt, že během předsednictví vedeného francouzským prezidentem Evropa posílila svůj hlas ve světovém dění. Sarkozymu se povedlo vyplnit mezeru, kterou vytvořily Spojené státy během volby nového prezidenta. Původní prezident, George W. Bush se již stáhl do ústraní a nový prezident zatím ještě nenastoupil. V době čekání na nového prezidenta se tak v Evropě díky Sarkozymu nerozhostila atmosféra politické pasivity – právě naopak. „Ve chvíli, kdy Barack Obama začne mluvit za Spojené státy a začne definovat a nepochybně i znovu upevňovat roli Ameriky v globální politice, bude mít už Evropa, díky Sarkozyho rázné i svérázné diplomacii, pozici aktivního hráče na světovém politickém hřišti.“¹⁶² Evropa se zhostila vyjednávání s Ruskem a Gruzii po vypuknutí konfliktu mezi těmito zeměmi, prezident Sarkozy také rozhodně reagoval na finanční krizi, která v druhém pololetí roku 2008 propukla naplno. Evropa tak nečekala na to, co udělá Washington, ale chopila se sama iniciativy a prosadila tak svoji pozici světového hráče.

I mezi poslanci Evropského parlamentu převládá pozitivní hodnocení Sarkozyho předsednictví. Předseda socialistické frakce Evropského parlamentu Martin Schulz charakterizoval francouzské předsednictví slovem „superpředsednictví“. „Vaše předsednictví bylo celkem dobře zvládnuté, myslím, že o něm můžeme mluvit jako o pozitivní zkušenosti.“¹⁶³ Na druhou stranu se zde objevuje i kritika: člen evropské frakce socialistů v Evropském Parlamentu Gilles Savary kritizoval Sarkozyho za přílišnou personalizaci předsednictví. Podle Savaryho ohrožuje tato personalizace „ducha Společenství“, spojovaného se stylem slavných evropských politiků jako byl J. Monnet a J. Delors. Savary kritizuje i Sarkozyho spolupráci s J. M. Barrosem za proměňování charakteru evropského projektu – z „projektu integrace“ na projekt „kooperace“.

Naopak významný francouzský politolog a odborník na mezinárodní vztahy Dominique Moisi se domnívá, že „předsednictví bylo celkově pozitivní. Evropa vytvářela dojem, že působí jako klíčový hráč na mezinárodní scéně. V kontextu řešení globální finanční krize tak učinila převzetím a prosazováním Brownova plánu N. Sarkozym (...). Na

¹⁶² Velíšek, Z.: Jaké bylo francouzské předsednictví. Český rozhlas 6, 30. 12. 2008.

¹⁶³ EurActiv: Evropští politici chválí Sarkozyho předsednictví. 17. 12. 2008.

úrovni bezpečnostní politiky sehrálo evropské předsednictví důležitý part při řešení kavkazské krize.“¹⁶⁴

Tato hodnocení představují jen část toho, co bylo o francouzském předsednictví řečeno a napsáno. I tak se dá říct, že toto předsednictví bylo bezesporu jedním z nejvýznamnějších a nejsilnějších v posledních letech. Velký podíl na tom měla především silná a energická povaha N. Sarkozyho.

¹⁶⁴ EurActiv: Evropští politici chválí Sarkozyho předsednictví. 17. 12. 2008.

ZÁVĚR

Předsednictví Evropské unie má několik funkcí a rolí, není to jen běžná administrativní funkce, ale zároveň funkce reprezentanta, vyjednávače a autora vlastních priorit. Pokud jde o silný a schopný stát, může jeho předsednictví dát dalšímu vývoji Společenství silný impuls. Konkrétně francouzská předsednictví, která jsou velmi ambiciózní ve svých prioritách, jsou schopná posunout evropskou integraci vždy o něco dále.

Role Francie v počátcích evropské integrace je bezesporu významná. A to i přes iniciativy prezidenta de Gaulla, jehož názory a postoje ne vždy přispěly k hlubší integraci. V průběhu 60. let se zdálo, že se Francie brání další integraci a nadnárodnosti ve Společenství.

Funkce a pravomoci předsednictví nebyly v 60. letech tak významné, jako v dnešní době. Proto se v tomto období nedá mluvit o jednotlivých předsednictvích. V případě Francie se ale silná osobnost generála de Gaulla prosadila mnohem významněji, než tomu bylo u jiných předsednictví v této době, a mimo rámec francouzských předsednictví. Priority de Gaulla nesměřovaly k nadnárodnosti a hlubší integraci tak, jak požadovali jeho partneři. De Gaulle „chtěl znovuobnovit francouzskou identitu na ideálech „čest a vlast“ a „sláva a velikost“, chtěl hospodářsky silnou Evropu, politicky volně spojenou ve svazku národů a hlavně však dominanci Francie a nezávislost celého kontinentu na USA“¹⁶⁵. Proto také na počátku 70. let navrhl Politickou unii (Fouchetův plán I a II), která měla fungovat na mezivládní spolupráci, a která by tak na dlouhou dobu potlačila nadnárodnost Společenství. Nadnárodnost a posilování rolí institucí, které ji představovaly, byli také příčinou krize „prázdné židle“ z roku 1965. Tím, že odvolala své zástupce při Společenství, způsobila Francie na půl roku zastavení jednání v rámci Společenství, čímž přivodila krizi, která byla jednou z nejhorších v dějinách evropské integrace. De Gaulle také velmi usiloval o zamezení přístupu Velké Británie do Společenství. Domníval se, že Velká Británie není připravená, navíc se obával, že by její vstup představoval „trojského koně“ vlivu americké politiky v Evropě. To bylo pro Francii, která se snažila znovu posílit svoji pozici velmoci, nepřijatelné. Proto se de Gaulle dvakrát vyjádřil proti vstupu této země do „Evropy“.

Od 70. let, se změnou na postu francouzského prezidenta, bylo možné integraci znovu nastartovat. Konference v Haagu, ustanovení Evropské rady, první rozšíření Společenství a přímé volby do Evropského parlamentu dali naději na další rozvoj směrem k Evropské unii.

¹⁶⁵ Veber, V.: Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny. Praha, 2004

Co se týče předsednictví, jeho pozice se neustále posilovala. Pravomoci předsednictví se utvářely dle momentální situace a potřeby ve Společenství. Od této doby lze také vypožorovat priority, ke kterým se francouzské předsednictví neustále vracelo.

Již od počátku je francouzskou prioritou SZP, která vznikla z iniciativy Francie. Francouzští zemědělci jsou také nejvíce dotováni z evropského rozpočtu. Pro Francii je toto téma neustále prioritní, proto se k němu v roce 2008 prezident Sarkozy znovu vrátil se snahou reformovat tuto politiku v kontextu reformy rozpočtu EU.

Od 80. let bylo hlavní prioritou Francie přiblížit Evropu občanům. Z této iniciativy byl dokončen volný pohyb osob v rámci Společenství, vzájemné uznávání vysokoškolských diplomů a vytvoření evropské vlajky i hymny. Všechny tyto prvky měly přiblížit občanům činnost Společenství a zapojit je do evropské integrace. Volný pohyb osob byl tématem předsednictví i o pět let později. V rovině přibližování se občanům byla také přijata Charta Společenství o základních sociálních právech pracujících (1989) a Charta základních práv Unie (1995).

Stálým tématem se také stalo rozšíření. V roce 1984 Francie během předsednictví zahájila přístupová jednání se Španělskem a Portugalskem. O pět let později se tématem staly změny ve střední a východní Evropě a eventuální rozšíření, při následujícím předsednictví se již rozběhlo jednání o přistoupení těchto zemí a v roce 2000 byla na základě dalšího rozšiřování přijatá smlouva, která měla přizpůsobit mechanismus Unie pro další rozšíření.

Oblast vnějších vztahů Unie je také trvalým tématem francouzských předsednictví. V této oblasti se Francie snaží posílit pozici Unie ve světě. Její prioritou je také sblížit se se zeměmi Středomoří, se kterými vyjednávala již od svého předsednictví v roce 1995. Spolupráce byla zahájena na základě Barcelonského procesu, podle mezivládní konference v Barceloně v roce 1995. V roce 2008 vznikla za francouzského vedení Unie pro Středomoří, které se účastní jak státy EU, tak státy severní Afriky a Blízkého východu. Francie se dále snaží posílit evropskou schopnost obrany a bezpečnosti a projevuje zájem o evropskou vojensko-bezpečnostní problematiku, která, podle slov francouzského prezidenta, přímo souvisí s pozicí EU ve světě. Od posledního francouzského předsednictví se součástí zahraniční politiky EU stala také politika imigrace.

Součástí priorit francouzských předsednictví jsou samozřejmě i skutečnosti, které v daném momentě nastanou, a které je potřeba bezprostředně řešit. Z období posledního předsednictví je to především irské odmítnutí Lisabonské smlouvy, finanční krize a Rusko-gruzínský konflikt.

Pravomoci a pozice předsednictví jsou v dnešní době na svém vrcholu a poslední francouzské předsednictví je toho důkazem. Ovšem se schválením Lisabonské smlouvy, které je v tomto okamžiku velmi pravděpodobné, se role předsednictví znovu změní a dojde k jejímu oslabení. I když bude rotace států, které se budou i nadále po půl roce střídat ve vedení Unie, nadále praktikovaná, nebude mít po přijetí Lisabonské smlouvy předsednictví stejné pravomoci a stane se z něj znovu administrátor procesů uvnitř Unie.

LITERATURA

Knižní zdroje:

- DUBSKÝ, Z.: *Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu (Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU)*. Vysoká škola ekonomická, Praha 2006
- FERRO, M.: *Dějiny Francie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2006
- FIALA, P., PITROVÁ, M.: *Evropská unie*. Centrum pro studium demokracie, Brno 2003
- GERBET, P.: *Budování Evropy*. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha 2004
- KANIOK, P.: *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí*. Mezinárodní politický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2008
- KARLAS, J.: *Jak předsedat Evropské unii? Ústav mezinárodních vztahů*, Praha 2008
- LEFEBVRE, M.: *La présidence française de l'Union européenne en perspective*. Regards sur l'actualité, číslo 340, duben/květen 2008
- ORT, A.: *Evropa 20. století*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň 2004
- VEBER, V.: *Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004

Dokumenty:

- BORSCHETTE, A.: Evolution de la coopération européenne dans le domaine des Communautés. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Brussels European council 11 and 12 december 2008, Presidency conclusions. Online: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/104692.pdf [17.5.2009]
- Brussels European council 15 and 16 october 2008, Presidency conclusions. Online: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/103441.pdf [17.5.2009]
- Cannes European council 26 and 27 June 1995 Presidency conclusions. Online: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00211-C.EN5.htm [17.5.2009]
- Communiqué de presse du Sommet de Paris, 10 et 11 février 1961. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Communiqué final de la session extraordinaire du Conseil (Luxembourg, 29 janvier 1966). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Conférence de presse de Charles de Gaulle (5 septembre 1960). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Conférence de presse de Charles de Gaulle (14 janvier 1963). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Conférence de presse de Charles de Gaulle (9 septembre 1965). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Conférence de presse de Charles de Gaulle tenue à l'Élysée (27 novembre 1967). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Conseil européen de 21/22 juin à Strasbourg, 1979. Online: http://cuej.u-strasbg.fr/archives/europe/europe_conclusion/cons_01_42/14_strasbourg_22_06_79.html [17.5.2009]
- Conseil européen des 25/26 juin 1984 à Fontainebleau. Online: http://cuej.u-strasbg.fr/archives/europe/europe_conclusion/cons_01_42/29_fontainebleau_26_06_84.html [17.5.2009]

- Conseil européen des 8/9 décembre 1989 à Strasbourg. Online: http://cuej.u-strasbg.fr/archives/europe/europe_conclusion/cons_01_42/42_strasbourg_09_12_89.html [17.5.2009]
- Déclaration du Président Giscard d'Estaing à la presse à l'issue de la réunion des chefs de gouvernement de la Communauté européenne à Paris (10 décembre 1974). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Déclaration solennelle sur l'Union européenne (Stuttgart, 19 juin 1983). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Deuxième rapport sur la coopération politique européenne en matière de politique étrangère (Copenhague, 23 juillet 1973), článek 8. La présidence. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, devant le Parlement européen au terme de la Présidence française de l'Union européenne. (Strasbourg, 12 décembre 2000). Online: http://www.elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais_archives/interventions/discours_et_declarations/2000/decembre/discours_du_president_de_la_republique_devant_le_parlement_europeen_au_terme_de_la_presidence_francaise_de_l_union_europeenne.176.html [17.5.2009]
- Discours de M. Jacques Chirac, Président de la République, prononcé devant le Parlement européen (Strasbourg, 11 juillet 1995). Online: http://www.elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais_archives/interventions/discours_et_declarations/1995/juillet/discours_de_m_jacques_chirac_president_de_la_republique_au_parlement_europeen-strasbourg.390.html [17.5.2009]
- Discours de M. le Président de la République, Parlement européen (Strasbourg, 16 décembre 2008). Online: http://www.elysee.fr/download/?mode=press&filename=16_12_Parlement_europeen.pdf [17.5.2009]
- Discours de M. le Président de la République, Strasbourg – Parlement européen (Strasbourg, 10 juillet 2008). Online: http://www.elysee.fr/download/?mode=press&filename=Discours_PR_10.07_Parlement_europeen.pdf [17.5.2009]
- Dopis Roberta Alse, velvyslance Lucemburska ve Francii, Eugènovi Schausovi, místopředsedovi vlády a ministru zahraničních věcí Lucemburska. (8 septembre 1960). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Charles de Gaulle: Mémoires d'espoir. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne (Nice, 7 décembre 2000). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- JEDNACÍ ŘÁD RADY - Rozhodnutí Rady ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:285:0047:0071:CS:PDF> [17.5.2009]
- L'Acte unique européen. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Le Conseil européen de Nice. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Lettre de Charles de Gaulle à Konrad Adenauer (23 septembre 1960). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- LISABONSKÁ SMLOUVA - Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. Online: http://bookshop.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=FXAC08115CSC_002.pdf&eubphfUid=575509&catalogNbr=FX-AC-08-115-CS-C [17.5.2009]

- Meeting of the Heads of Government of the Community. Paris, 9 and 10 December 1974. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Note de la Direction politique du ministère luxembourgeois des Affaires étrangères (1 octobre 1969). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Note de Pierre Pescatore sur la position du gouvernement italien (Luxembourg 7 septembre 1960). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Présentation par M. Jacques Chirac, Président de la République, du programme de la Présidence française de l'Union européenne devant le Parlement européen (Strasbourg, 4 juillet 2000). Online: http://www.elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais_archives/interventions/discours_et_declarations/2000/juillet/presentation_par_le_president_de_la_republique_du_programme_de_la_presidence_francaise_de_l_union_europeenne_devant_le_parlement_europeen.1176.html [17.5.2009]
- Presidency conclusions Nice European council meeting 7, 8 and 9 december 2000. Online: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm [17.5.2009]
- Projet de traité – Plan Fouchet I (2 novembre 1961). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Projet de traité – Plan Fouchet II (18 janvier 1962). Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Rapport de Luxembourg - Rapport des ministres des affaires étrangères des Etats membres sur les problèmes de l'unification politique. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Rozhodnutí Rady ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:285:0047:0071:CS:PDF> [17.5.2009]
- SANDOUN, R.: L'opinion publique française et la politique étrangère. Francouzský institut veřejného mínění, červenec 1964. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Smlouva o Evropské unii, Maastricht 7. 2. 1992. Online: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Maastrichtska_smlouva_1992.pdf [17.5.2009]
- STAEGMEYER, E.: Coal in competition. *Süddeutsche Zeitung*, 20. 8. 1958. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- STOLZE, DIETHER: Even Paris needs Brussels. *Die Zeit*, 9. 7. 1965. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Traité d'Amsterdam, 2 octobre 1997. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie – Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě. Online: http://www.consilium.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/CS/reports/104642.pdf [17.5.2009]

Internetové zdroje:

- Co je to předsednictví? Online: <http://www.euroskop.cz/810/sekce/co-je-to-predsednictvi/> [17.5.2009]
- EurActiv: Evropští politici chválí Sarkozyho předsednictví. 17. 12. 2008. Online: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/evropsti-politici-chvalili-sarkozyho-predsednictvi-005424> [17.5.2009]
- La deuxième candidature du Royaume-Uni au Marché commun. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- La politique étrangère de la France. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- La réaction des Six à la deuxième candidature du Royaume-Uni. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]

- LACINA, L., KANIOK, P.: Minimum o předsednictví. EURiON, Ministerstvo vnitra ČR, 2008. Online: <http://minimum.iss-edu.cz/kurz/index.htm> [17.5.2009]
- Le desaveu de la Haute Autorité. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Le financement de la PAC. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Le marché européen du charbon; Le marché européen de l'acier. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Le premier veto du général de Gaulle. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Le Sommet de La Haye. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Les problèmes du vote majoritaire. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Les propositions de Davignon. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Les réserves de la France et d'autres pays membres. Online: www.ena.lu. [17.5.2009]
- Velíšek, Z.: Jaké bylo francouzské předsednictví. Český rozhlas 6, 30. 12. 2008. Online: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/530763?hodnoceni=3 [17.5.2009]

PŘÍLOHA 1

TABULKY

Tabulka 1. – **Přehled francouzských předsednictví (1959 – 2008)**

Časové období	Předsedající země	Osobnost
2. pol. 2008	Francie	Nicolas Sarkozy
2. pol. 2000	Francie	Védrine
1. pol. 1995	Francie	Juppé
2. pol. 1989	Francie	Dumas
1. pol. 1984	Francie	Dumas
1. pol. 1979	Francie	François-Poncet
2. pol. 1974	Francie	Sauvagnargues
1. pol. 1971	Francie	Schuman
1. pol. 1968	Francie	Couve de Murville
1. pol. 1965	Francie	Couve de Murville
1. pol. 1962	Francie	Couve de Murville
1. pol. 1959	Francie	Couve de Murville

Zdroj: Autor

Tabulka 2. – **Pořadí pro výkon předsednictví od 1. 1. 2007 do 30. 6. 2020**

Německo	leden – červen	2007
Portugalsko	červenec – prosinec	2007
Slovinsko	leden – červen	2008
Francie	červenec – prosinec	2008
Česká republika	leden – červen	2009
Švédsko	červenec – prosinec	2009
Španělsko	leden – červen	2010
Belgie	červenec – prosinec	2010
Maďarsko	leden – červen	2011
Polsko	červenec – prosinec	2011
Dánsko	leden – červen	2012
Kypr	červenec – prosinec	2012
Irsko	leden – červen	2013
Litva	červenec – prosinec	2013
Řecko	leden – červen	2014
Itálie	červenec – prosinec	2014

Lotyšsko	leden – červen	2015
Lucembursko	červenec – prosinec	2015
Nizozemsko	leden – červen	2016
Slovensko	červenec – prosinec	2016
Malta	leden – červen	2017
Spojené království	červenec – prosinec	2017
Estonsko	leden – červen	2018
Bulharsko	červenec – prosinec	2018
Rakousko	leden – červen	2019
Rumunsko	červenec – prosinec	2019
Finsko	leden – červen	2020

Zdroj: Rozhodnutí Rady ze dne 1. ledna 2007 o pořadí pro výkon předsednictví Rady (2007/5/ES, Euratom)

PŘÍLOHA 2

SMLOUVY

1. Jednací řád Rady, 2006

(Rozhodnutí Rady ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady)

(...)

Článek 20

Předsednictví a řádný průběh jednání

1. Předsednictví odpovídá za uplatňování tohoto jednacího řádu a za řádný průběh jednání. Předsednictví zejména zajišťuje, aby byla dodržována ustanovení přílohy V týkající se pracovních metod rozšířené Rady. Aby bylo jednání vedeno řádně, může předsednictví, pokud Rada nerozhodne jinak, přijímat veškerá opatření vhodná k zajištění nejlepšího využití vymezeného času zasedání, a zejména:

a) omezit u každé delegace počet účastníků přítomných v zasedacím sále při projednávání určitého bodu a rozhodnout o otevření násluchového sálu;

b) stanovit pořadí projednávaných bodů a délku jejich projednávání;

c) členit čas určený k projednání určitého bodu, zvláště omezením délky příspěvků jednotlivých účastníků a stanovením pořadí jejich vystoupení;

d) požádat delegace o předložení písemných návrhů na změny projednávaného textu, případně se stručným výkladem, před stanoveným datem;

e) požádat delegace, které zaujímají stejné nebo podobné stanovisko k určitému bodu, textu nebo části textu, aby si mezi sebou zvolily jednu, která vyjádří jejich společné stanovisko na zasedání nebo písemně před začátkem zasedání.

(...)

Příloha V

Pracovní metody rozšířené Rady

Vedení zasedání

6. Na pořad jednání Rady nebude zařazen bod výlučně k přednesení Komisí nebo Radou, ledaže je plánována rozprava o nových zásadních podnětech.

7. Předsednictví nezařadí na pořad jednání Výboru stálých zástupců body určené pouze pro informaci. Taková informace, například o výsledku jednání v jiném orgánu nebo se třetím státem nebo jinou institucí, procedurální nebo organizační otázky atd., je místo toho předána delegacím při přípravě jednání Výboru stálých zástupců, pokud možno písemně, a není již při jeho zasedání opakována.

8. Na začátku zasedání předsednictví poskytne veškeré další nezbytné informace týkající se řízení zasedání, a zejména oznámí dobu, jakou hodlá věnovat každému bodu. Vyhne se dlouhému úvodu a opakování informací, které jsou delegacím již známy.

9. Na začátku rozpravy k určitému bodu předsednictví s ohledem na druh rozpravy, která je zapotřebí, oznámí delegacím maximální délku jejich vystoupení k tomuto bodu. Ve většině případů by vystoupení neměla přesáhnout dvě minuty.

10. Vystoupení všech delegací jsou v zásadě vyloučena. Může k nim být přistoupeno pouze ve výjimečných případech k určitým otázkám, přičemž délku vystoupení pak stanoví předsednictví.

11. Předsednictví co nejvíce věcně usměrňuje rozpravu, zejména tím, že vyzývá delegace, aby se vyjádřily ke kompromisním textům nebo konkrétním návrhům.

12. Během zasedání a na jeho závěru se předsednictví vyhne dlouhým shrnutím rozprav a omezí se na stručný závěr shrnující dosažené (věcné nebo procedurální) výsledky.

13. Delegace se vyhnou opakování argumentů, které byly uvedeny předchozími řečníky. Jejich vystoupení jsou krátká, podstatná a týkající se předmětu rozpravy. L 285/68 CS Úřední věstník Evropské unie 16.10.2006

14. Delegace s podobným názorem se vyzývají, aby se společně konzultovaly a předkládaly společný postoj k určitému bodu prostřednictvím jediného řečníka.

15. Při diskusi o textu delegace spíše písemně navrhuji konkrétní znění, než aby jen vyjadřovaly svůj nesouhlas s určitým návrhem.

16. Neuvede-li předsednictví jinak, neujímají se delegace slova, když chtějí vyjádřit souhlas s určitým návrhem; v takovém případě je zdržení se vyjádření považováno za souhlas s podstatou návrhu.

2. Lisabonská smlouva

(Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie)

(...)

Článek 15

1. Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Nevykonává legislativní funkci.

2. Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

3. Evropská rada zasedá dvakrát za půl roku; svolává ji její předseda. Vyžaduje-li to pořad jednání, mohou členové Evropské rady rozhodnout, že každému z nich bude nápomocen

některý ministr a v případě předsedy Komise některý člen Komise. Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady.

4. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Evropská rada konsensem.

5. Evropská rada volí svého předsedu kvalifikovanou většinou na dobu dva a půl roku s tím, že může být zvolen dvakrát po sobě. V případě překážky nebo závažného pochybení jej může Evropská rada stejným postupem odvolat.

6. Předseda Evropské rady:

- a) předsedá Evropské radě a vede její jednání,
- b) ve spolupráci s předsedou Komise a na základě práce Rady pro obecné záležitosti zajišťuje přípravu a kontinuitu jednání Evropské rady,
- c) usiluje o usnadnění soudržnosti a konsensu uvnitř Evropské rady,
- d) po každém zasedání Evropské rady předkládá zprávu Evropskému parlamentu.

Předseda Evropské rady zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Předseda Evropské rady nesmí zastávat žádnou vnitrostátní funkci.

(...)

Článek 18

1. Evropská rada jmenuje se souhlasem předsedy Komise kvalifikovanou většinou vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Evropská rada jej může stejným postupem odvolat.

2. Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.

3. Vysoký představitel předsedá Radě pro zahraniční věci.

4. Vysoký představitel je jedním z místopředsedů Komise. Zajišťuje soudržnost vnější činnosti Unie. V rámci Komise odpovídá za úkoly, které jí přísluší v oblasti vnějších vztahů, a za koordinaci dalších hledisek vnější činnosti Unie. Při plnění těchto úkolů v Komisi, a pouze pro tyto úkoly, podléhá vysoký představitel postupům, které upravují fungování Komise, v rozsahu, v jakém je to slučitelné s odstavci 2 a 3.